

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота
освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«ЗЕЛЕНИЙ БАНКІНГ: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА РОЗВИТОК В
УКРАЇНІ»**

Виконала: студентка 4-го року навчання,

Спеціальність: 051 «Економіка»

Оленіч Валерія Володимирівна

Керівник

Шевченко Олена Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент

Рецензент

Мірошніченко Вікторія Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« ____ » _____ 20 ____ р.

Київ – 2024

План

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	7
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ	7
1.1. Концепція сталого розвитку, роль зеленого банкінгу у її реалізації	7
1.2. Історія виникнення зеленого банкінгу та його еволюція	13
1.3. Переваги та ризики зеленого банкінгу	15
1.4 Світовий досвід розвитку «зеленого» банкінгу	18
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2	30
РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ	30
2.1. Перехід України до зеленої економіки	30
2.2 Аналіз діяльності банків України у сфері зеленого банкінгу	39
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3	48
ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ ТА БЛЕКАУТІВ НА РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ	48
3.1. Економічні та екологічні наслідки повномасштабної війни та блекаутів для України:	48
3.2. Вплив повномасштабної війни та блекаутів на діяльність банківського сектору України	55
3.3. Накопичувачі енергії- ключ до сталої енергетики	57
Висновки до розділу 3	61
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	66
ДОДАТКИ	78
Додаток А	79

Додаток Б	87
Додаток В	92
Додаток Г	97
Додаток Г	100
Додаток Д	103

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасному світі екологічні проблеми щодня набувають все більшої актуальності. Глобальне потепління, виснаження природних ресурсів, зміна клімату- лише частина із викликів, з якими стикається людство в наш час. Враховуючи ці виклики, «зелений банкінг» може виступати важливим інструментом збереження довкілля та стимулювання стійкого розвитку. Окрім цього, події останніх років на території України привернули увагу до необхідності створити стійкі та екологічно збалансовані фінансові системи. Розпочинаючи з 24 лютого 2022 року, перебуваючи в складних умовах, Україна відчула на собі не лише військові дії, а й економічні та екологічні наслідки повномасштабного вторгнення рф, що ставить питання зеленого банкінгу у центр уваги.

Актуальність дослідження полягає в аналізі та розкритті потенціалу зеленого банкінгу як стратегічно важливого інструменту для стабілізації економіки та збереження екологічної рівноваги в умовах військових дій та енергетичних проблем. На основі вивчення українського досвіду ми можемо отримати цінні висновки стосовного того, які конкретні заходи можуть бути запроваджені в банківську сферу задля підтримки сталого розвитку та зменшення впливу на екологію в кризових ситуаціях.

Предмет дослідження- проблеми та перспективи розвитку зеленого банкінгу в Україні.

Об'єкт дослідження- зелений банкінг.

Мета дослідження- дослідити потенціал зеленого банкінгу як стратегічно важливого інструменту забезпечення сталого розвитку та збереження екологічної рівноваги на території України в умовах повномасштабної війни та блек-аутів.

Завдання дослідження-

- проаналізувати теоретичні аспекти зеленого банкінгу,
- визначити, яка концепція стоїть у витоках поняття «сталий розвиток» та яким чином дане поняття співвідноситься з зеленим банкінгом;

- прослідкувати еволюцію поняття зелений банкінг та головні переваги й недоліки від його використання;
- дослідити світові тенденції розвитку зеленого банкінгу;
- оцінити рівень розвитку зеленого банкінгу в Україні та її перехід до зеленої економіки;
- оцінити діяльність банків України у сфері зеленого банкінгу;
- визначити, яким чином впливають війна та блек-аути на Україну, в екологічному, економічному та соціальному планах;
- визначити, яким чином впливають війна та блек-аути на діяльність банківського сектору України;
- дослідити переваги від застосування систем накопичення енергії.

Методи дослідження- під час написання дипломної роботи використовувалися такі методи дослідження як аналіз наукової літератури з теми «зелений» банкінг, статистичний аналіз показників України по рокам, swot-аналіз, порівняльний аналіз досвіду України та інших країн у сфері «зеленого» банкінгу, а також аналіз нормативно-правових актів, які регулюють діяльність банківської системи України в сфері «зеленого» розвитку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у дослідженні ролі зеленого банкінгу, а саме такого його ключового фінансового інструменту як зелені облігації у фінансуванні створення/будівництва систем накопичування енергії, для безперебійного постачання відновлювальних джерел енергії. З подальшою метою зниження викидів шкідливих залишків в атмосферне повітря і збереження довкілля згідно з Цілями сталого розвитку.

Практичне значення одержаних результатів - одержані результати можна використати в багатьох сферах. Наприклад, наукових дослідженнях, пов'язаних із аналізом впливу зелених облігацій на довкілля та інших дослідженнях. Також, у розробці нової державної політики, спрямованої на зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря, чи заохочення використання зелених облігацій, чи

регулювання, за допомогою зелених облігацій. І останнє практичне застосування, яке полягає у залученні інвестицій в зелені проекти, за допомогою зелених облігацій чи у фінансуванні створення систем накопичення відновлювальної енергії, за допомогою тих самих зелених облігацій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ

1.1. Концепція сталого розвитку, роль зеленого банкінгу у її реалізації

Наприкінці минулого сторіччя людством зіткнулось з серйозною загрозою свого існування. Ця проблема була зумовлена низкою чинників, найважливішими серед них є виснаження глобальних ресурсів, зміна клімату, екологічна криза, голод в багатьох світових країнах, тривалі війни з використанням засобів масового знищення людства, загроза тероризму. На тлі цього стало зрозуміло, що необхідно розробити нову стратегію, яка дозволить вирішити сучасні глобальні проблеми, запобігти погіршенню якості навколишнього середовища, забезпечити наявність ресурсів, необхідних для задоволення потреб майбутнього суспільства.

На перехресті цих проблем виникла концепція про сталий розвиток суспільства, що в свою чергу стало логічним продовженням ідеї ноосфери. В основі цього напрямку досліджень стояв видатний український вчений В. І. Вернадський.

Володимира Івановича Вернадського можна вважати одним із небагатьох дослідників в історії науки, який вперше звернув увагу на глобальний масштаб взаємозв'язку між особистістю і планетою Земля. Для вченого було важливим розуміти особистість у контексті її взаємодії з життям на планеті. Володимир Іванович стверджував у своїй праці «Наукова думка як планетне явище. Роздуми натураліста»: «Людина і людство найтіснішим чином пов'язані з живою речовиною, що населяє нашу планету, від якої вони реально ніяким фізичним процесом не можуть бути усамітнені. Це можливо лише у думці» [1, с. 13].

Вчений вважав особистість саме тим ключовим елементом у розвитку наукової думки, а також у переході від біосфери до ноосфери, звернувши особливу увагу саме на особистість вченого. Так, у кожній із його книг вчений демонструє поняття особистість по-різному.

«Саме в процесі праці відбувається перетворення енергії космічного випромінювання на продуктивну силу економіки, а природні ресурси трансформуються в продукт, здатний задовольнити потреби людства» [2, с. 53]. За думкою В. І. Вернадського саме цей розвиток і створює новий вид енергії- ноосферну біосоціальну енергію, акумулювання якої і сприяє появі нової земної оболонки- ноосфери, яка ґрунтується на зростанні розумової діяльності, праці, ідеях та усвідомленому керуванні біосферними процесами суспільством.

«Ноосфера є новим геологічним явищем на нашій планеті. У ній уперше людина стає найбільшою геологічною силою. Вона може і повинна перебудовувати свою працю і думкою область свого життя, перебудовувати докорінно порівняно з тим, що було раніше. Перед нею відкриваються дедалі ширші творчі можливості...» [3, с.15]

На сьогодні, екологічна ситуація у світі є дуже складною та викликає серйозні занепокоєння. Серед основних проблем, які загрожують подальшому життю людини, її здоров'ю та планеті, виділяють такі: зміна клімату, забруднення довкілля, виснаження природних ресурсів, а також втрата біорізноманіття.

Перелічені вище загрози, а також можливий ряд інших проблем зумовили необхідність у створенні нової парадигми економічного мислення. Організацією Об'єднаних Націй ці завдання було визначено в програмній стратегії розвитку людства, названій Цілями сталого розвитку ООН (2015). Більшість світових країн, включаючи Україну, визнали необхідність впровадження цієї стратегії у дію. «У 2015 році в Парижі представники 195 країн (Україна серед їх числа) схвалили Порядок денний ООН у сфері сталого розвитку до 2030 року та Паризьку угоду про зміну клімату, де зазначено, що одним із трьох шляхів протистояння кліматичним загрозам у контексті сталого розвитку є забезпечення узгодженості фінансових потоків із напрямом низьковуглецевого та опірною до зміни клімату розвитку» [4, с. 9].

Насамперед, важливо зазначити про те, що в розвинутих країнах ідея поліпшити соціально-економічне і екологічне становище з'явилася ще в ХХ сторіччі, зібравши в Римі у 1968 році науковців та економістів з метою обговорення подальших проблем

людства, серед яких зростання населення, обмежені природні ресурси та інше, об'єднавши їх у незалежну організацію «Римський клуб». Нижче зазначимо більш ключові події еволюції концепції «сталого розвитку», у хронологічному порядку (див. табл. 1.1.1):

Таблиця 1.1.1

Ключові події еволюції концепції «сталого розвитку»

Рік	Подія	Місце проведення	Опис події
1972	Стокгольмська конференція	Стокгольм, Швеція	Уперше обговорено концепцію сталого; створено Стокгольмську декларацію, створений Фонд довкілля.
1987	Звіт Брундтланд	Норвегія	У звіті зазначено основні принципи щодо концепції сталого розвитку
1992	Саміт у Ріо, «Саміт Землі»	Ріо-де-Жанейро, Бразилія	Підготовлено та затверджено три основні документи: декларація з навколишнього середовища та розвитку, «Порядок денний на 21 століття», «Заява про принципи глобального консенсусу з управління, збереження та сталого розвитку всіх видів лісів».
1995	Копенгагенський саміт	Копенгаген, Данія	Зосереджувався на питаннях розвитку, особливо на питаннях підтримки соціального розвитку і укріплення демократії.
1997	Кіотський протокол	Кіото, Японія	Спрямовується на зменшення викидів парникових газів та на зменшення впливу на зміну клімату.
2000	Цілі розвитку тисячоліття	Нью Йорк, США	Декларація, у якій зазначено вісім міжнародних цілей розвитку, які мають бути виконані до 2015 року.
2002	Йоганнесбурзька конференція	Йоганнесбург, Південна Африка	Конференція присвячена питанню оновлення зусиль щодо сталого розвитку та вирішенню проблем навколишнього середовища.
2015	Цілі сталого розвитку	Нью Йорк, США	Опубліковано Порядок денний ООН, щодо сталого розвитку, в якому зазначено 17 цілей розвитку тисячоліття, які мають бути досягнутими до 2030 року.
2015	Паризька угода	Париж, Франція	Укладено угоду, головна мета якої полягає у зменшенні викидів парникових газів з метою обмеження глобального потепління до 2 градусів

Складено автором за джерелами [5], [6], [7], [8], [9], [10], [11], [12], [13], [14]

Врівноваження економічного, екологічного та соціального вимірів сталого розвитку є важливим компонентом для досягнення усіх цілей (рис. 1.1.1)

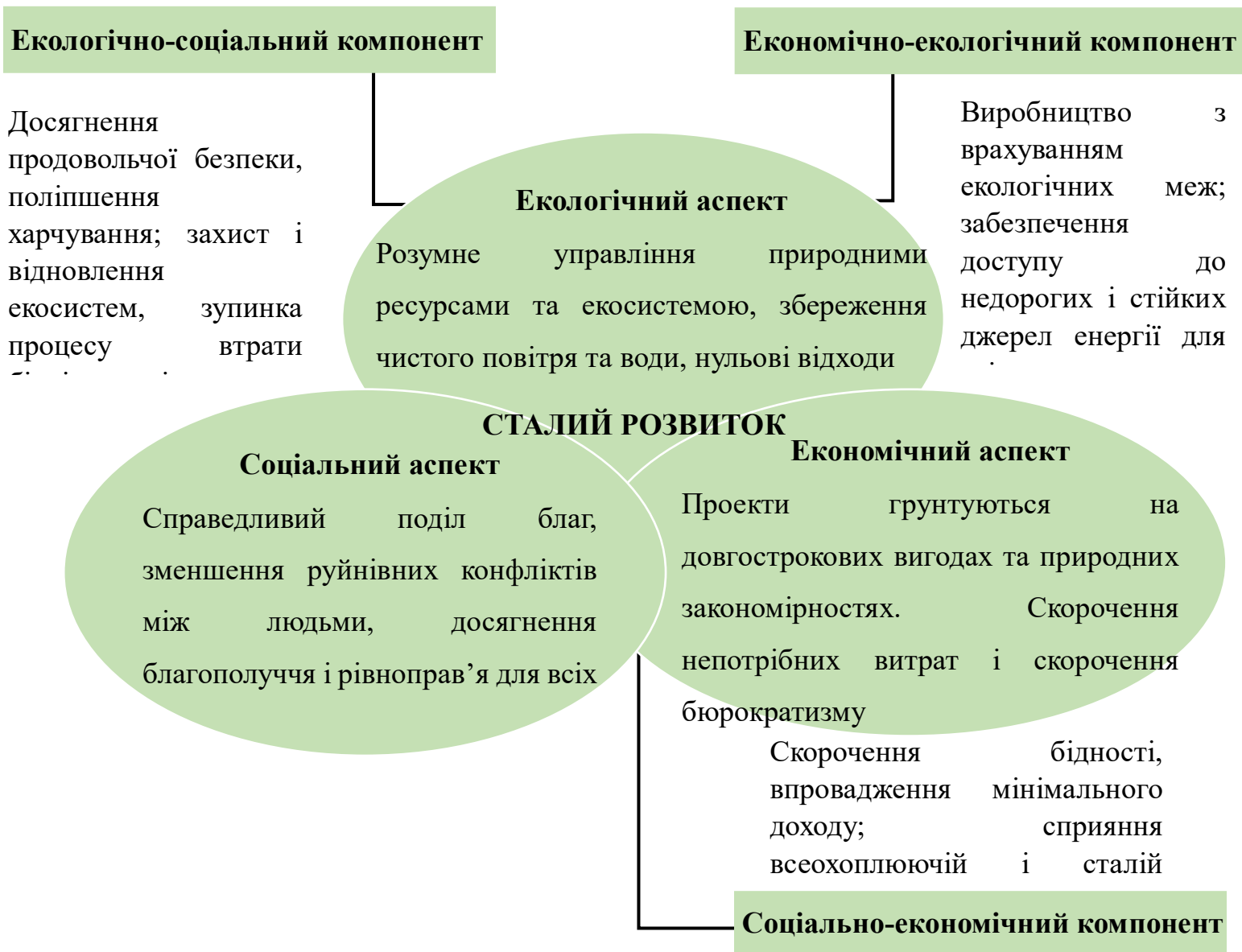


Рис. 1.1.1. Зв'язок між трьома компонентами сталого розвитку

Джерело: [17]

Отже, як ми вже зазначали вище, Україна, та інші держави-члени ООН визнали необхідність впровадження стратегії сталого розвитку у дію. У вересні 2015 року Урядом було представлено доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», де зазначалось 17 адаптованих Цілей сталого розвитку, які враховували специфіку національного розвитку країни (див. Дод.А). Важливо також врахувати, що події, які відбуваються на теренах України з 2014 року (Революція Гідності, курс на євроінтеграцію, війна)

надають можливість збудувати нову Україну, в якій принципи верховенства права, демократії, захисту людини, сталого розвитку будуть стояти на чолі. Саме право людини на життя та її повноцінний розвиток є основою сталого розвитку. Задля того, щоб досягти зазначених цілей уряду, бізнесу, людям та громадським спілкам необхідно скооперувати зусилля. Окрім кооперування зусиль, необхідним фактором для досягання Цілей сталого розвитку є забезпечення сталого фінансування. Національним банком України (НБУ) 16 січня 2020 року було розроблено Стратегію розвитку сталого фінансування в Україні до 2025 року.

Важливо розуміти, що роль сталого фінансування дуже значима для процесу перетворення, яке в свою чергу спрямовано на перехід до низьковуглецевої економіки, а також міцної фінансової системи.

За даними звіту Міжнародної фінансової корпорації (IFC), у глобальному масштабі на ринках, що розвиваються, до яких відноситься й Україна, існують можливості для кліматичних інвестицій на суму близько 23 трлн. доларів США до 2030 р., при цьому в Україні вони оцінюються в 73 млрд. доларів США [19]. Задля того, щоб отримати кліматичні інвестиції, Україні необхідно впровадити відповідні стандарти та розробити чітку політику задля створення стійкого фінансового сектору. Саме це завдання безпосередньо стосується діяльності Національного банку України.

“Розвиток в Україні сталого фінансування має базуватися на системному підході, усвідомленні кліматичних, екологічних загроз та пов’язаних з ними соціальних викликів XXI століття відповідно до глобальної концепції сталого розвитку, євроінтеграційного вектору України та чіткої дорожньої карти дій на найближчу перспективу.” [4, с. 2]

Задля подальшого аналізу політики Сталого фінансування від НБУ до 2025 року, визначимо, що загалом означає поняття «стале фінансування». В даному документі наводиться таке визначення цього поняття: «Стале фінансування – інтеграція екологічних, соціальних та управлінських критеріїв (ESG) у фінансові послуги для досягнення результатів сталого розвитку, включаючи пом'якшення та

адаптацію до несприятливих наслідків зміни клімату» [4, с. 4]. Також для подальшого обговорення необхідно навести визначення поняття «зелений банкінг», на мою думку, найкраще суть поняття розкриває О. Веклич: «”Зелений” банкінг як сучасний тренд у західних фінансових колах вважається особливою екологічно дружньою філософією ведення бізнесу в банківському секторі, яка просуває використання ресурсозберігаючих екологічно безпечних технологій та продуктів для зменшення шкоди довкіллю внаслідок операційної діяльності фінансових інституцій щодо стимулювання запровадження екологічних проектів на засадах екологічно й соціально відповідального фінансування» [20, с. 240]. Проаналізувавши ці два поняття, ми бачимо, що вони багато в чому збігаються між собою. Окрім цього, ознайомившись із інструментами механізму реалізації «зеленого банкінгу», а саме: «зелені» інвестиції, позики, боргові цінні папери та «зелені» облігації, пільгові кредитні ставки, часткова кредитна гарантія для здійснення «зелених» проектів, підвищення кредитних обмежень, «зелена» іпотека, «зелене» страхування, біобанкінг [20, с. 247], ми бачимо, що частково вони є і інструментами реалізації цілей сталого фінансування (див. Дод.А), а отже ми можемо розглядати «зелений банкінг» як складову сталого фінансування.

Проаналізувавши даний документ [58], виділяємо 5 основних завдань, які поставив НБУ задля розвитку сталого фінансування в Україні до 2025 року, серед них: (1) розвиток ринку зелених облігацій, (2) підтримка малих та середніх бізнесів у переході до сталої діяльності, (3) проведення заходів для підвищення рівня фінансової грамотності населення у питаннях сталого фінансування, (4) підвищення рівня кваліфікації працівників у галузі сталого фінансування, (5) посилення міжнародного співробітництва у галузі сталого фінансування. Також у документі зазначено дорожню карту з розвитку сталого фінансування (див. Дод.Б).

Після виконання даних завдань очікується досягання таких результатів як зростання ринку зелених облігацій, зростання інвестицій у соціальні та зелені проекти, зменшення викидів парникових газів та інших негативних чинників на

довкілля, покращення якості життя українців, створення нових робочих місць та покращення конкурентоспроможності українського фінансового сектору на міжнародній арені.

1.2. Історія виникнення зеленого банкінгу та його еволюція

Поняття «зелений банкінг» з'явилося відносно нещодавно, проте основи поняття «екологічного руху» ми можемо прослідкувати ще з 18 сторіччя, у таких роботах як трактат Джона Вудена "An Essay towards a Description of Bath", де було описано вплив забруднення від промисловості на довкілля, а також звернуто увагу на те, що необхідно зберегти природні ресурси для майбутніх поколінь, на сьогодні його роботу ми можемо вважати раннім екологічним усвідомленням [59]. Другою роботою є звернення Бенджаміна Франкліна та його сусідів, які мешкали у Філадельфії, до Асамблеї Пенсильванії із проханням припинити сміттєзвалище та видалити шкіряні заводи з комерційної зони міста.

Насамперед, хочеться звернути увагу на те, що у літературі (як іноземних, так і вітчизняних виданнях) мало опрацьована тематика механізму зеленого банкінгу, «...окремі спеціалізовані публікації почали з'являтися лише з 2015р. Це пояснюється тим, що “зелений” банкінг, як один з найбільш важливих складових “зелених” фінансів, є донині такою банківською системою, яка ще продовжує формуватися» [20, с. 238]. Проте, незважаючи на ще достатньо «молодий вік» існування цього поняття, воно вже має власну історію розвитку. За думкою О. Веклич, яку вона виклала у своїй роботі «“Зелений” банкінг: сутність, механізм та інструменти реалізації» історія розвитку зеленого банкінгу датується від 2003 року, саме в той час була «...розроблена парадигма екологічно й соціально відповідального фінансування та управління екологічним і соціальним ризиком у проектах була офіційно задекларована документом “Принципи екватора”» [20, с. 238-239]. Дані Принципи Екватора (див. Дод.В), які «...призначені для того, щоб служити загальною базовою лінією та структурою управління ризиками для фінансових установ для визначення,

оцінки та управління екологічними та соціальними ризиками під час фінансування проектів» [21]. Вони можуть бути застосовані у всьому світі, до всіх галузей промисловості, а також до таких фінансових продуктів: консультаційні послуги з проектного фінансування; проектне фінансування; корпоративні послуги, пов'язані з проектами, прохідні позики та рефінансування, пов'язане з проектом, а також фінансування придбане, пов'язане з проектом.

Існує також друга думка про еволюцію «зеленого банкінгу», яку описав британський економіст та науковець Алекс Едманс, у своїй книзі «Зелена банківська революція: як стале фінансування може змінити світ» [60]. Науковцем було виділено 5 основних етапів еволюції: (1) ранні роки- припадають на 1970-ті роки, коли через стурбованість екологічними проблемами низка світових банків розробила перші «екологічні» інвестиції і кредити; (2) розвиток- припадає на проміжок з 1980-их років до 1990-их років, в цей часовий проміжок з'являються нові стандарти та принципи; (3) зростання- припадає на 2000-ні роки, характеризується цей етап тим, що «зелений банкінг» набуває більшого визнання, з'являються нові інструменти задля оцінки соціальних та екологічних ризиків, окрім цього, спостерігається зростання інвестицій у проекти; (4) зрілість- відбувається у 2010-х роках, в цей період спостерігаємо за інтегруванням «зеленого банкінгу» в основну діяльність банків, а також підвищується роль держави у стимулюванні зеленого фінансування; (5) трансформація- припадає на 2020-ті роки, цей період характеризується тим, що зелений банкінг визнаний у якості ключового інструменту для боротьби із зміною клімату. На кожний з цих етапів автор виділяє по 10 років.

На думку Алекса Едманса такий темп еволюції зеленого банкінгу ми можемо спостерігати завдяки тому, що в суспільства зріс попит на екологічні продукти та послуги, через занепокоєння про довкілля. Вчений вважає, що саме зелений банкінг здатний і надалі змінювати наш світ у кращу сторону- змінити світову фінансову систему та бачення про виробництво/споживання енергії.

Насамперед, саме після появи Принципів екватору, відбувався перехід

банківських установ з позиції неутручання до усвідомлення важливості раціонального природо-використання та відповідальності перед соціумом, що і стало передумовою втілення в банківську сферу концепції сталого розвитку.

Принципами екватору (станом на 1 березня 2024 року) дотримується 34 країн світу [61], а також 131 фінансова інституція [62]. Також О. Веклич зазначила, «...що сучасний стан функціонування та розвитку “зелених” банківських інституцій проаналізовано в потужних документах: (1) Звіті Міжурядового комітету експертів з питань фінансування сталого розвитку (“Report of the Intergovernmental Committee of Experts on Sustainable Development Financing”, 2014р.); (2) “Зелені” фінанси та країни, що розвиваються: потреби, проблеми та інновації (“Green Finance and Developing Countries: Needs, Concerns and Innovations”, 2016р.); (3) Об’єднаних звітах про сталі фінанси (“Sustainable Finance Synthesis Report”, протягом 2016-2018pp.), що видаються під егідою G20 Sustainable Finance Study Group, починаючи з 2016р» [20, с. 239].

1.3. Переваги та ризики зеленого банкінгу

Формування «зеленого» банкінгу на сьогодні є одним із головних напрямів трансформації глобальної фінансової архітектури орієнтуючись на те, що задля переходу до «зеленої» економіки необхідний значний капітал фінансових ресурсів, перерозподіл фінансових потоків, а також введення нових фінансових інструментів.

Протягом останніх десяти років в дослідженнях «зелений банк» розглядають як «... фінансовий інститут, який є одним із інструментів «зеленої» економіки, сприяє екологічно стійким і соціально відповідальним інвестиціям, що забезпечує залучення підприємців в екологічно чисті виробництва шляхом фінансування екологічних проєктів, а зелений банкінг, як стверджує Р. Лейлон, –це будь-яка форма банківської діяльності, за якої країна отримує екологічні переваги. Більш конкретний підхід стосовно цілей зеленого банкінгу пропонує Н. Бісвас, на думку якого, заохочення екологічно відповідальних інвестицій та ефективного кредитування має бути одним із

обов'язків банківського сектора, у зв'язку з чим банки повинні надавати першочергове кредитування тим галузям, які вже стали зеленими або роблять серйозні спроби стати зеленими, через що цей метод фінансування й можна назвати «зеленим банкінгом». Так само й С. Баруа у своїй книзі «Принципи зеленого банкінгу» конкретизує роль банків як головного джерела фінансових ресурсів в економіці, що можуть сприяти заміні традиційних бізнес-моделей на моделі, дружні до навколишнього середовища, будуючи відповідну кредитну політику та визначаючи застосування енергозберігаючих технологій як обов'язкову умову отримання позичок» [22, с. 24]. Головне, про що варто розуміти з усіх вище перерахованих визначень терміну, це те, що основна ідея полягає в сприянні зеленим банком залучати підприємців до екологічного виробництва продукції та фінансування екологічних проектів, а також, що головна відмінність «зелених банків» полягає у тому, що вони задля вирішення питань використовують інноваційні фінансові ідеї вирішення та стимулюють інвесторів до залучення в проекти з «чистою» енергетикою.

Про фінансовий аспект зеленого банкінгу було більш детально описано в працях Т. Баумс і А. Чан [63], Н. Капур і Р. Гупта [64], а також К. Тара й Р. Кумар [65], які описують зелений банкінг у якості екологічно відповідального підходу щодо ведення банківської справи та який має на меті досягнення балансу між отриманням прибутку і екологічними перевагами.

Задля того аби стимулювати впровадження інноваційних технологій у дію, необхідні механізми, які спонукають інвестувати в енергозбереження. Головна мета цих інструментів надавати фінансову підтримку проектам, які спрямовані на збереження природних ресурсів та зростання енергоефективності (див. ст. 15).

Говорячи про основні функції «зелених» банків ми можемо виділити такі: (1) зменшення інвестиційного розриву в проектах з пом'якшення наслідків зміни клімату; (2) стимулювання та розширення інвестицій на ринку відновлюваної енергетики; (3) збільшення інвестицій приватного сектора в інфраструктуру відновлюваної енергетики; (4) забезпечення за доступними цінами енергоефективними технологіями

та виробами для кінцевих користувачів [23, с. 70].

Дуже важливим для кожного учасника процесу розумітися на перевагах та ризиках «зеленого» банкінгу (див. Дод.Г). До списку учасників процесу віднесемо: державу, підприємства, банки та інвесторів. Детальніше зазначимо, як обізнаність у цих питаннях може вплинути на кожного із перерахованих учасників.

Обізнаність держави у перевагах та ризиках «зеленого» банкінгу допоможе їй правильно сформулювати політику, яка сприятиме розвитку «зеленої» економіки; за рахунок зменшення забруднень та покращення стану навколишнього середовища зросте якість життя населення держави; за рахунок впровадження «зелених» проектів знизиться рівень викидів парникових газів.

На підприємства це вплине таким чином: зросте імідж підприємства на ринку за рахунок впровадження «зелених» програм; обізнаність в цій сфері допоможе підприємствам отримати фінансування у «зелених» проектах.

Банки матимуть такий вплив: знаючись на можливих ризиках вони зможуть мінімізувати їх вплив на свої майбутні проекти; додаючи знання переваг, банки зможуть обгрунтовано приймати рішення щодо фінансування.

На інвесторів це вплине наступним чином: знаючи можливі переваги та ризики, вони зможуть більш точно оцінювати потенційний прибуток від інвестування у певний проект.

Також зазначимо SWOT аналіз «зеленого» банкінгу (див. табл. 1.3.1):

Таблиця 1.3.1

SWOT-аналіз зеленого банкінгу

Сильні сторони:	Слабкі сторони:
Переваги для довкілля- допоможуть зменшити забруднення, захистити екосистему і зберегти ресурси; Економічні вигоди- допоможе створити робочі місця, залучити інвестиції та прискорити економічне зростання; Соціальні вигоди- допоможе покращити охорону здоров'я, зменшити бідність і посприятиме	Вищий рівень витрат- послуги можуть виявитись дорожчими за традиційні продукти та послуги; Недостатня обізнаність- споживачі та компанії не знають про екологічні банківські можливості; Обмежена доступність- важко впровадити, через низьку обізнаність;

соціальної справедливості. Репутаційні переваги- покращиться репутацію та долучаться клієнти, які цінують сталість.	Проблеми з вимірюванням- важко виміряти екологічний і соціальний вплив.
Можливості:	Загрози:
Зростання попиту- швидке зростання попиту на «зелені» продукти; Технологічний прогрес- полегшує впровадження у банках екологічних ініціатив; Підтримка уряду- уряд виступає за поширення «зелених» проектів; Підвищений попит в інвесторів: інвестори зацікавлені інвестувати в «зелені» банки.	Економічний спад- може знизитись попит на «зелені» банківські продукти; Зміна клімату- може призвести до збільшення витрат і ризиків для «зеленої» діяльності; Конкуренція- небанківські фінансові установи часто пропонують «зелені» банківські продукти.

Отже, формування «зеленого» банкінгу відіграє ключову роль у трансформації глобальної фінансової системи, через те, що перехід до «зеленої» економіки вимагає значного капіталу фінансових ресурсів, перерозподіл фінансових потоків, а також введення нових фінансових інструментів. Трактують поняття «зелений» банкінг в сучасній літературі існує у великій кількості, серед наведених вище, важливо акцентувати увагу на тому, що автори визначають його, як спрямований банк на соціально відповідальні та екологічно стійкі інвестиції, які сприяють екологічно чистому виробництву, що головним чином і відрізняє «зелені» банки від традиційних. Дуже важливим також є розуміння переваг та ризиків, оскільки, саме ці фактори можуть суттєво вплинути на подальший розвиток.

1.4 Світовий досвід розвитку «зеленого» банкінгу

«Незважаючи на те, що “зелені” банки різняться за назвою, обсягом і підходом, вони були створені останніми роками більш, ніж десятком національних і субнаціональних урядів з метою подолати інвестиційні бар’єри та скористатися впливом наявних державних ресурсів для об’єктів “зеленого” інвестування» [20, с. 241]. Зелені банки створені та діють на різних рівнях, а саме:

На національному рівні: Австралія, Японія, Малайзія, Швейцарія, Велика Британія;

На рівні окремих штатів: Каліфорнія, Коннектикут, Гаваї, Нью-Джерсі, Нью-Йорк і Род-Айленд у Сполучених Штатах;

На рівні округу: Монтгомері (штат Меріленд, США);

На рівні міста: у Масдарі (ОАЕ), Лондоні, Торонто, Амстердамі і Нью-Йорку [66].

В сучасному світі існує велика кількість прикладів, серед країн, які вже тривалий час активно використовують «зелений» банкінг. Пропоную, в якості, такої країни розглянути Китай, адже очікується що саме її економіка в найближчі 15 років зможе обігнати економіку США та Великобританії.

У травні 2007 року, вперше було випущено звіт [67] про стан екологічної відповідальності в банківському секторі Китаю, за останні 18 місяців. В цьому звіті китайськими банками було повідомлено про рекордні прибутки та економічне зростання, які на, превеликий жаль, супроводжувалися жахливими екологічними наслідками. Заступник губернатора Народного банку Китаю Пан Гонгшенг: «Прекрасне середовище - це синонека, що не є прекрасним життям. Китай швидко став другою за величиною економікою у світі після трьох десятиліть швидкого розвитку, але це досягнення стало великою вартістю навколишнього середовища. Зниження ресурсів, бурхливе забруднення, деградовані екосистеми та природні ресурси та екологічні середовища, що підштовхують до їх межі, чинить величезний економічний тиск на майбутні покоління для відновлення навколишнього середовища...» [27, с. 8].

Про те, в наскільки жахливому становище знаходиться екологічна система Китаю ми можемо прослідкувати із цієї частини звіту: «Екологічна здатність Китаю досягла верхньої межі; з рівнями забруднення в багатьох областях, які більше не можна ігнорувати або терпіти. Наприклад, якість повітря є задовільною лише у 8 із 74 великих міст, і лише 25 відсотків питної води відповідає національним стандартам якості. Ступінь і серйозність забруднення навколишнього середовища в Китаї тісно пов'язані з промисловою, енергетичною та транспортною структурою Китаю, де на

важку промисловість припадає майже 30 відсотків національного ВВП, а 67 відсотків енергії виробляється з вугілля» [27, с. 18]. Китаю просто необхідно було терміново покращити стан навколишнього середовища, що можливо, завдяки переходу до моделі сталого зростання. Про це було заявлено на третьому пленумі 18-го з'їзду КПК.

Усвідомлюючи наближення екологічної кризи, Китаєм була запущена перша політика екологічного фінансування у липні 2007 року, яка стала абсолютно новим способом боротьби із погіршенням якості довкілля, а також стала найвпливовішим чинником, який впливає і сьогодні на стале фінансування Китаю. Спираючись на міжнародний досвід Китайським банком було запропоновано власне бачення системи екологічного фінансування, до якої входило 14 рекомендацій (див. Дод.Г), які були розподілені на 4 групи: інституційна розбудова, підтримка політики, фінансова інфраструктура та правова інфраструктура.

«Китай створив комплексну та багаторівневу систему зелених фінансових інструментів. Це включає відносно зрілі інструменти, такі як зелені позики та зелені облігації, розвиток екологічного страхування, фондів і трастів, а також нові можливості, такі як екологічний лізинг. Крім того, Китай інтегрував перехідний період з низьким вмістом вуглецю, збереження океану, захист біорізноманіття та відродження сільської місцевості в структуру зеленого фінансування, що призвело до відповідних похідних, таких як фінансування переходу, фінансування біорізноманіття та вуглецеве фінансування» [29, с. 13].

Китай робить значні кроки задля переходу до стратегії низьковуглецевого зростання, на основі розвитку відновлювальних джерел енергії. У 11 п'ятирічці (2006-2010) [68] було зазначено, що переважна більшість інвестицій спрямовується на «зелені» сектори, особливо на відновлювальні джерела енергії. «Прийнятий у 2005 році Закон Китаю про відновлювані джерела енергії служить як основної основи для розвитку сектора... поєднання інвестицій і політичних стимулів сприяло значному прогресу в розвитку як енергії вітру, так і сонячної енергії» [30, с. 5]. Детальніше зазначимо про цей прогрес. Розпочнемо з енергії вітру: «Додаткова генеруюча

потужність від енергії вітру продемонструвала щорічний темп зростання понад 100 відсотків з 2005 по 2009 рр. З новими установками 13,8 ГВт, введені в експлуатацію в 2009 році, Китай став лідером у світі за доданою потужністю та є другим за встановленою здатністю, після США...» [30, с. 5]. Надалі зазначимо про сонячну енергію: «Будучи найбільшим виробником сонячної фотоелектричної енергії у світі Китай виробляв 45 відсотків світової сонячної енергії PV у 2009 р. Але с більше 12 ГВт великих проектів у стадії розробки, він може швидко стати головним ринком в Азії та світу...» [30, с. 5]. Китай обіймає лідуючи позицію на ринку сонячної енергії у світі. Трохи більше 10% домогосподарств покладаються на сонячну енергію, задля того аби нагріти воду. Також розвиток сектору відновленої енергетики сприяє збільшенню робочих місць: «Енергетичний сектор в цілому генерує продукції вартістю 17 мільярдів доларів США та в ньому працювало близько 1,5 млн осіб на кінець 2009 року, з яких 600 тис. у сонячній тепловій промисловості, 266 тис. у біомасі покоління, 55 тис. у сонячних фотоелектричних установках і 22 200 у вітряній енергетиці. Лише у 2009 році було створено приблизно 300 тис робочих місць» [30, с. 5].

Завдяки дотриманню даних рекомендацій (див. Дод.Г), зелене фінансування Китаю розширилось достатньо швидкими темпами. Станом на 4 квартал 2023 року зелені позики в Китаю становили приблизно 30,08 триліонів юаней (приблизно 4,23 триліони дол. США), що є на 36,5% більше за показники 2022 року, а також на 26,4% вище темпів зростання загальної суми кредитів (див. рис. 1.4.1)

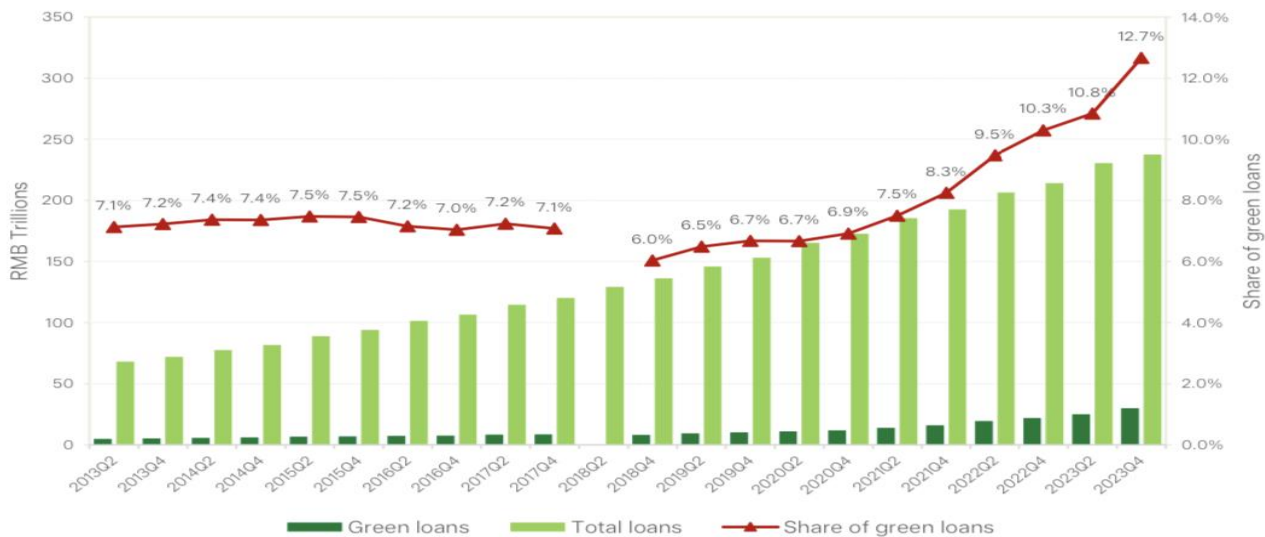


Рис. 1.4.1 Зелені позики та загальна кількість позик, виданих 21 великою фінансовою установою у Китаї

Джерело: [29]

Надалі зазначимо про наступний інструмент зеленого фінансування- зелені облигації. На кінець 2023 року сума зелених облигацій у Китаї сягла відмітки у приблизно 3,5 трильйонів юаней (приблизно 495,25 мільярдів дол. США) (див. рис. 1.4.2)

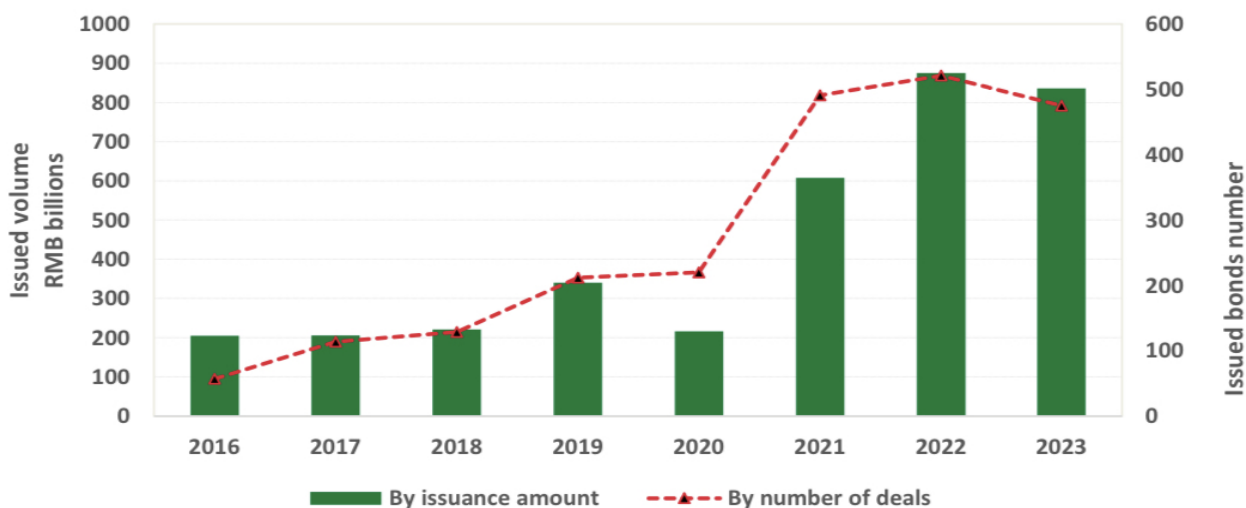


Рис. 1.4.2. Ринок китайських зелених облигацій

Джерело: [29]

На даному рисунку ми можемо спостерігати за річними обсягами емісії

кількості зелених китайських облігацій. Як ми бачимо, у 2020 році спостерігається падіння, яке ми можемо пояснити епідемією COVID-19. В наступні два роки (2021 та 2022) ми вже спостерігаємо зростання загального рівня емісії (обсяг емісії зріс у 2021 на 180%, а у 2022 на 44%; кількість емісії зросла на 123% у 2021, та на 6% у 2022). Дивлячись на дані за 2023 рік, ми бачимо, що зростання відбувається повільнішими темпами: «475 випусків (мінус 8,8 відсотка) на суму 836 млрд юанів (118,29 млрд дол. США) (мінус 4,4 відсотка)» [29, с. 14]. Саме через це, у 2023 році Китай посів друге місце у світі за рівнем зелених облігацій. Варто зазначити, що на уповільнення ринку китайських зелених облігацій повпливав ряд факторів, серед яких визначне місце посіли принципи зелених облігацій [69], які були опубліковані у липні 2022 року. Головне завдання цих принципів полягало у тому, щоб доручити, що усі гроші, які було зібрано за допомогою чотирьох основних типів зелених облігацій [70], які були випущені в Китаї, мають спрямовуватися лише на «зелені» проекти.

Китайський уряд докладає великі зусилля задля того, аби покращити рівень «зеленого» фінансування в країні, проте, не зважаючи на всі ці зусилля існують ряд певних проблем, які сповільнюють цей розвиток.

Задля вирішення зазначених проблем, китайським урядом були запропоновані такі варіанти вирішення, які вони виклали у звіті «Зелене фінансування Китаю стан і тенденції 2023-2024 роки» [29]: (1) Розробити та встановити уніфіковані стандарти ESG, а також зробити їх обов'язковими для фінансових установ; (2) Розширити критерії оцінки для «зелених» фінансових установ; (3) Для китайських компаній покращити управління ризиками ESG; (4) заохочувати зростанню акредитації третіх сторін та створенню спільного багатопартійного нагляду за розкриттям інформації; (5) Використання пілотних робіт задля тиражування та просування кращих практик; (6) Диверсифікувати зелені фінансові продукти, а також розширити на ринку «зелене» фінансування; (7) Пришвидшити просування фінансування перехідного періоду; (8) Простимулювати торгівлю то розширити ринок вуглецю; (9) Розвивати фінансовий потенціал фінансових установ; (10) Стимулювати інвестиції від держави у ESG-

ініціативи; (11) Підвищити обізнаність громади у темі «зелені» фінанси.

Підсумовуючи зазначену вище інформацію, Китай активно розвиває сферу «зеленого» банкінгу, задля переходу до більш екологічно чистої економіки. В країні активно розвивається «зелене» фінансування, Китай посідає друге місце у світі за рівнем зелених облігацій, також в країні створена та активно діє багаторівнева система зелених фінансових інструментів (зелені облігації, зелені позики, зелені трасти та фонди, а також зелений лістинг). Важливо також зазначити, що не дивлячись на усі зусилля від китайського уряду, він все рівно зустрічається із рядом проблем. Уряд Китаю вже розробив систему, яка допоможе вирішити дані проблеми. Саме завдяки дотриманню даних рекомендацій Китай зможе швидшими темпами перейти до країни з стійкою «зеленою» фінансовою системою. Китайський досвід є чудовим прикладом того, як вірно обрана політика розвитку призвела до зростання рівня відновленої енергетики та збільшення робочих місць у цій сфері.

До країн, які також мають успішні історії, щодо впровадження «зеленого» фінансування ми можемо віднести Кенію, Уганду, Бразилію, Індію, Непал, Еквадор та Туніс [30].

У Кенії енергетичний сектор характеризується великим споживанням традиційної енергії біомаси задля задоволення енергетичних потреб сільського господарства, а також великою залежністю від імпортової нафти. Як результат, країна зустрічається із проблемами нестабільного постачання нафти за високою ціною та нераціональним використанням біомаси. Задля вирішення даних проблем, «...у березні 2008 року Міністерство енергетики Кенії прийняло пільговий тариф (FIT), на основі усвідомлення того, що «Відновлювані джерела енергії (ВДЕ) в т.ч сонячна енергія, енергія вітру, малих ГЕС, біогазу та побутових відходів мають потенціал для отримання доходу та створення робочих місць, крім того, сприяючи постачання та диверсифікація джерел виробництва електроенергії» [30, с. 6]. Від даного зеленого тарифу (FIT) очікується отримання наступних результатів: зменшення залежності від імпортного палива, зменшення викидів парникових газів, зростання робочих місць,

зниження витрат на електроенергію у споживачів, розвиток економіки. На сьогодні Кенія вважається лідером з розвитку зеленого банкінгу у Африці.

Уганда- африканська країна, яка змогла стати лідером на континенті з переходу від традиційного господарства до органічного. «Уганда використовує найменшу кількість штучних добрив у світі, навіть менше ніж 2 відсотки (або 1 кг/га) від і без того дуже низького середнього показника по всьому континенту 9 кг/га в Африці на південь від Сахари. Повсюдне невикористання добрив мала бути використана як реальна можливість розвивати органічні форми виробництва сільського господарства, політичний напрямок, широко прийнятий Угандою» [30, с. 7]. Від впровадження органічного господарства країна отримала ряд переваг: (1) створення робочих місць, (2) збільшення експортних доходів, (3) покращення рівня здоров'я, (4) зменшення викидів парникових газів, (5) збереження води та ґрунту.

Зазначимо про місто Куритиба, яке розташовано в Бразилії. «Куритиба збільшила чисельність населення з 361 000 (у 1960 р.) до 1,828 млн. (у 2008 р.), не переживаючи типові недоліки від заторів, забруднення та зменшення громадського простору. Щільність населення в місті збільшилося втричі з 1970 по 2008 рік. При цьому середня зелена площа на одну людину збільшилася з 1 км на понад 50 км» [30, с. 8]. Все це сталося завдяки тому, що місто розрасталось за радіально-лінійно-розгалуженим візерунком, зменшуючи трафік із центра міста; також населення міста активно користується громадським транспортом, оскільки місто має ефективну та швидку систему автобусного сполучення; переважна більшість міського населення активно переробляє сміття; у місті діють суворі екологічні вимоги, які надали додаткові робочі місця населенню [71].

Говорячи про Індію, зазначимо про закон, який був впроваджений у 2005 році і має назву «Національний закон про гарантії зайнятості в сільській місцевості» [72] (NREGA). NREGA- дуже успішна програма, яка фінансує роботи щодо збереження води (з якою в Індії значні проблеми- дефіцит), веде боротьбу проти вирубки лісів, займається відновленням екосистем, розширює права бідних груп населення, а також

жінок, підвищила рівень середньої заробітної плати на 25%, забезпечила соціальний захисток бідним сім'ям. Ця програма докорінно змінила рівень життя людей в Індії і ще посприяла захисту навколишнього середовища.

Успіх Непалу полягає у тому, що було впроваджено громадське лісове господарство [73], яке мало на меті те, щоб «... місцеві користувачі, організовані як групи користувачів лісу спільноти (CFUG) взяли на себе ініціативу та керували ресурсами, тоді як уряд відіграє роль прихильника або фасилітатора. Управління лісами є зусиллями громади і передбачає невелику фінансова чи інша участь з боку уряду» [30, с. 10].

Місто Кіто, яке знаходиться в Еквадорі мало проблему, яка полягала у тому, що «для міста з приблизно 1,5 мільйонами жителів і прилеглих територій залежить від збереження екосистем у гірських районах вище за течією, де 80 відсотків водопостачання походить із двох екологічних заповідники Каямбе-Кока (400 тис. га) і Антисана (120 тис. га). Фонд захисту води - FONAG - був заснований у 2000 році муніципальна влада разом з неурядовою організацією, як а трастовий фонд, до якого вносять кошти споживачі води в Кіто. FONAG використовує надходження для фінансування найважливіших еко-системних послуг, включаючи придбання землі для ключових гідрологічні функції» [30, с. 11]. Завдяки заснуванню даного фонду [74] збільшився доступ до води, зросли економічні переваги (такі як кількість робочих місць), а також покращилось управління вододілами.

Зазначимо про останню країну із вище наведеного списку- Туніс. Головна проблема країни полягала у залежності від нафти і газу. Задля вирішення даної проблеми (залежності від нафти і газу) уряд вирішив розвивати відновлювальні джерела енергії. Задля цього, у 2005 році, Національним фондом енергоменеджменту було розроблено закон про енергозбереження. Окрім цього закону «у період з 2005 по 2008 рік були розроблені плани з використання чистої енергії вже дозволив уряду заощадити 1,1 мільярда доларів у рахунках за енергію відносно початкових інвестицій 200 мільйонів доларів на інфраструктуру чистої енергії. Первинне споживання енергії

з відновлюваних джерел разом з економією від енергоефективності, очікується досягнення 20 відсотків загального споживання енергії в 2011 році» [30, с. 12]. Також урядом був представлений план щодо сонячної енергії «з метою збільшення частки відновлюваних джерел енергії з трохи менше 1 відсотка до 4,3 відсотка в 2014 році план передбачає використання сонячних фотоелектричних систем, сонячні системи водонагріву та сонячні концентровані енергоблоки для виробництва електроенергії» [30, с. 12]. Також було розроблено сонячну програму PROSOL, яка є спільною ініціативою «Національного агентства Тунісу для енергозбереження (ANME), державного комунального підприємства Société Tunisienne de 'Electricité et de Gaz (STEG), Програми ООН з навколишнього середовища та Міністерства навколишнього середовища, землі та Італії Море – приклад ринку сонячної теплової енергії розвитку» [30, с. 12].

Завдяки досвіду Тунісу інші країни можуть побачити те, що інвестування у відновлювальні джерела енергії є дуже вигідними, як з екологічного, так і з економічного боку.

Підсумовуючи, в 21 сторіччі в людства зростає стурбованість щодо екологічних проблем, тим самим, підштовхнувши уряди цих країн до розвитку «зеленого» банкінгу. Особливість цього підходу полягає у використанні фінансових інструментів задля стимулювання інвестицій в екологічні продукти та проекти. Однією з найкращих країн, яка впроваджує «зелений» банкінг у свою діяльність є Китай. Завдяки власній багаторівневій системі «зелених» фінансових інструментів, Китай спромігся обійняти друге місце у світі за обсягом «зелених» облігацій. Проте, не зважаючи на прогрес, уряд країни все рівно стикається з рядом перешкод, вирішення яких вже було подано у звіті. Аналізуючи досвід Китаю, а також таких країн як Кенія, Уганда, Бразилія, Індія, Непал, Еквадор та Туніс стає зрозуміло, що «зелений» банкінг сьогодні є дуже потужним інструментом економічного розвитку та захисту навколишнього середовища.

Висновки до розділу 1

Кінець ХХ сторіччя ознаменувався тим, що перед людством гостро постала проблема подальшого існування. Саме на тлі зростаючих економічних, екологічних та соціальних проблем виникла концепція сталого розвитку, яку в свою чергу можна вважати логічним продовженням вчення В. І. Вернадського про ноосферу. В концепції сталого розвитку зазначається необхідність балансування економічного зростання із захистом навколишнього середовища, а також соціальним прогресом.

В досягненні сталого розвитку ключова роль належить екологічному банкінгу. Поняття «зелений» банкінг описує інтеграцію екологічних, соціальних критеріїв, а також критеріїв управління у фінансові послуги задля сприяння сталого розвитку. Роль «зелених» банків може бути дуже важливою у питаннях фінансування екологічних проєктів, просуванні екологічних практик серед компаній і окремих осіб, а також у підвищенні обізнаності щодо питань сталого розвитку. При інтеграції критеріїв ESG у фінансові послуги, зелені банки сприяють позитивним змінам у зазначених сферах, а саме: (1) захисті довкілля- підтримка проєктів щодо збереження водних ресурсів, охорони біорізноманіття, а також запобіганню забруднення; (2) зміні клімату- зменшення викидів парникових газів, фінансування проєктів по відновлювальній енергетиці; (3) соціальної відповідальності - фінансування проєктів, які сприяють освіті, охороні здоров'я та соціальній справедливості.

Саме поняття концепції «зеленого» банкінгу з'явилося у 70-х роках ХХ сторіччя, в момент, коли перші "екологічні" інвестиції та кредити з'явилися у відповідь на зростаючу стурбованість екологічними проблемами. Через певний проміжок часу дана концепція зазнала еволюції, пройшовши різні етапи- розвитку, зростання, зрілості та трансформації. Говорячи про еволюцію даної концепції, важливо зазначити фактори, які її стимулювали, до їх числа належать такі: зростання ринку зелених облігацій, зростання попиту на нові екологічні продукти, розвиток відновлювальних джерел енергії та державне регулювання.

Також особливе місце в еволюції «зеленого» банкінгу займають Принципи

Екватора, які були прийняті у 2003 році. Зазначені принципи, які представляють собою екологічні та соціальні стандарти для фінансування проектів сприяли запровадженню концепції сталого розвитку в банківській сфері та переходу банків від політики невтручання до важливості раціонального природокористання.

Говорячи про сьогоднішній стан «зеленого» банкінгу, зазначимо, що він визначений ключовим інструментом досягнення сталого розвитку. На сьогодні 34 країни та 131 фінансова інституція дотримуються Принципів Екватора. Банки керуються принципами та документами, які стосуються сталого розвитку.

Важливо також розумітися на перевагах та ризиках «зеленого» банкінгу. До переваг відноситься: сприяння сталому розвитку; зниження ризиків, які пов'язані із зміною клімату та проблемами екології; покращення іміджу банку; приваблення нових клієнтів. До ризиків віднесемо: нестабільність державної політики; висока вартість за проекти та складність у оцінці ризиків.

Зазначимо, що в 21 сторіччі людство почало активно перейматися проблемами екології, що в свою чергу і призвело до розвитку «зеленого» банкінгу серед ряду світових країн. В даному підході фінансові інструменти використовуються для стимулювання інвестицій в екологічні продукти.

Одним із найяскравіших прикладів країни з впровадження «зеленого» банкінгу є Китай. Завдяки власній багаторівневій системі «зелених» фінансових інструментів, Китай спромігся обійняти друге місце у світі за обсягом «зелених» облігацій. Але, не зважаючи, на прогрес країна все ще стикається з рядом проблем, які потребують вирішення.

За допомогою досвіду Китаю, а також таких країн як Кенія, Уганда, Бразилія, Індія, Непал, Еквадор та Туніс стає зрозумілим що «зелений» банкінг є потужним інструментом в економічному розвитку та захисті довкілля.

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

2.1. Перехід України до зеленої економіки

Сьогодні, по всьому світу, ми можемо спостерігати наслідки від впливу глобалізації (зміна клімату, погіршення якості довкілля та інше), які обумовили посилену увагу до питань сталого розвитку. В результаті цього з'явилися нові наукові парадигми- «зелена економіка», яка вважається невід'ємною складовою сталого розвитку і «зелені фінанси», які розглядають як частину стратегічного порядку сталого фінансування [22, с. 5]. Останнім часом у багатьох країнах популяризується впровадження тренду розвитку «зелених» секторів економіки, Україна також прагне входити до числа цих країн. Важливо зазначити, що більшість країн вже має позитивний досвід використання «зеленого» банкінгу, а Україна знаходиться ще на початкових рівнях користування.

При переході до «зеленої» економіки нашої держави та ряду інших країн відбувається стримування, через ряд бар'єрів. Окреслимо дані бар'єри: (1) недосконалість екологічного управління; (2) нестача ресурсів та координації; (3) необізнаність та скептицизм; (4) слабка підтримка громадськості; (5) недосконалість технологій та інфраструктури. Окрім поширених, зазначених вище перешкод, на сьогодні, наша держава «зустрілась» із рядом проблем, серед яких: війна, корупція, економічні проблеми, екологічні проблеми, соціальні проблеми, демографічні проблеми, зміна клімату, недостатнє фінансування. Всі вище перераховані проблеми перешкоджають сталому розвитку України. 28 лютого 2019 року на території України було прийнято Закон «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [31], який в свою чергу має забезпечити нормативно-правову базу для створення «зеленої» економіки в країні. Головна мета даного Закону полягає у інтеграції екологічних стандартів, які вже діють на території Європейського Союзу у життя українців та всі сфери економіки.

Одним з ключових мотивів та стимулів до впровадження державної політики з підвищення енергоефективності та зниження вуглецевої економіки ми можемо вважати 2014 рік, коли росія анексувала Крим та частину Донбасу, які на той час були чи не головними постачальниками відновлювальної енергії (див. рис. 2.1.1), червоними мітками відмічені станції, які з 2014 року знаходяться на окупованій території. Споглянемо на потужність від станцій відновлювальної електроенергії на кінець 2013 року, ще до окупацію АР Крим та частини Донбасу та на потужність після окупації, на кінець 2014 (див. рис. 2.1.2).

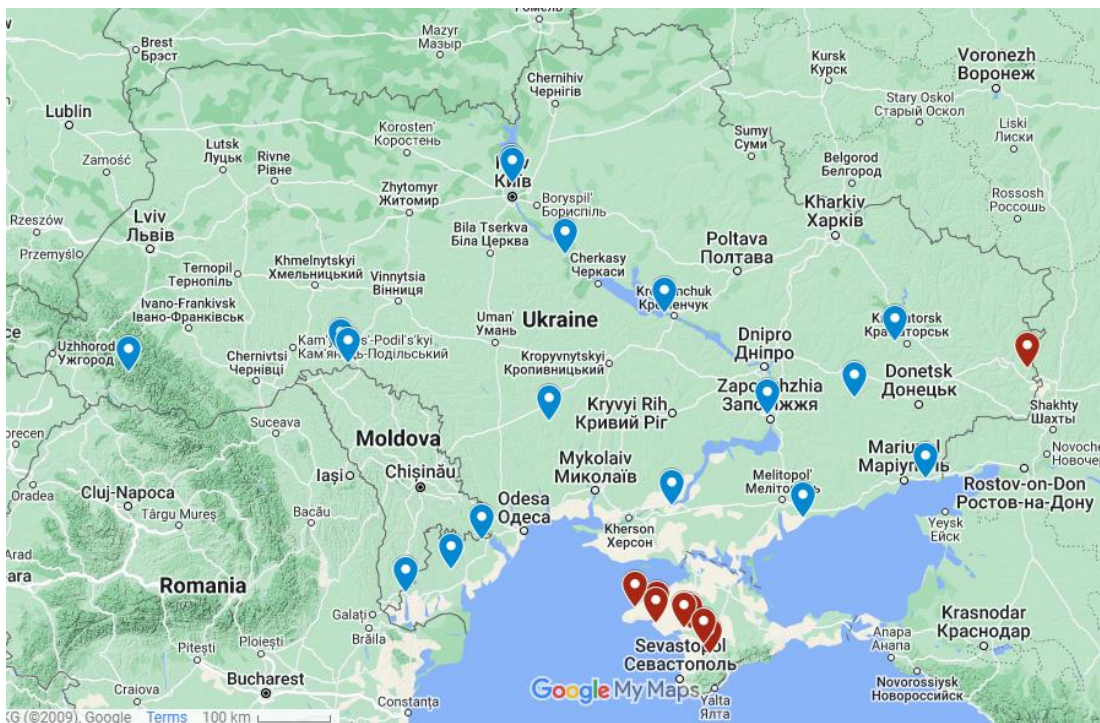


Рис. 2.1.1 Розташування станцій відновлювальних джерел енергії в Україні, станом на кінець 2013 року.

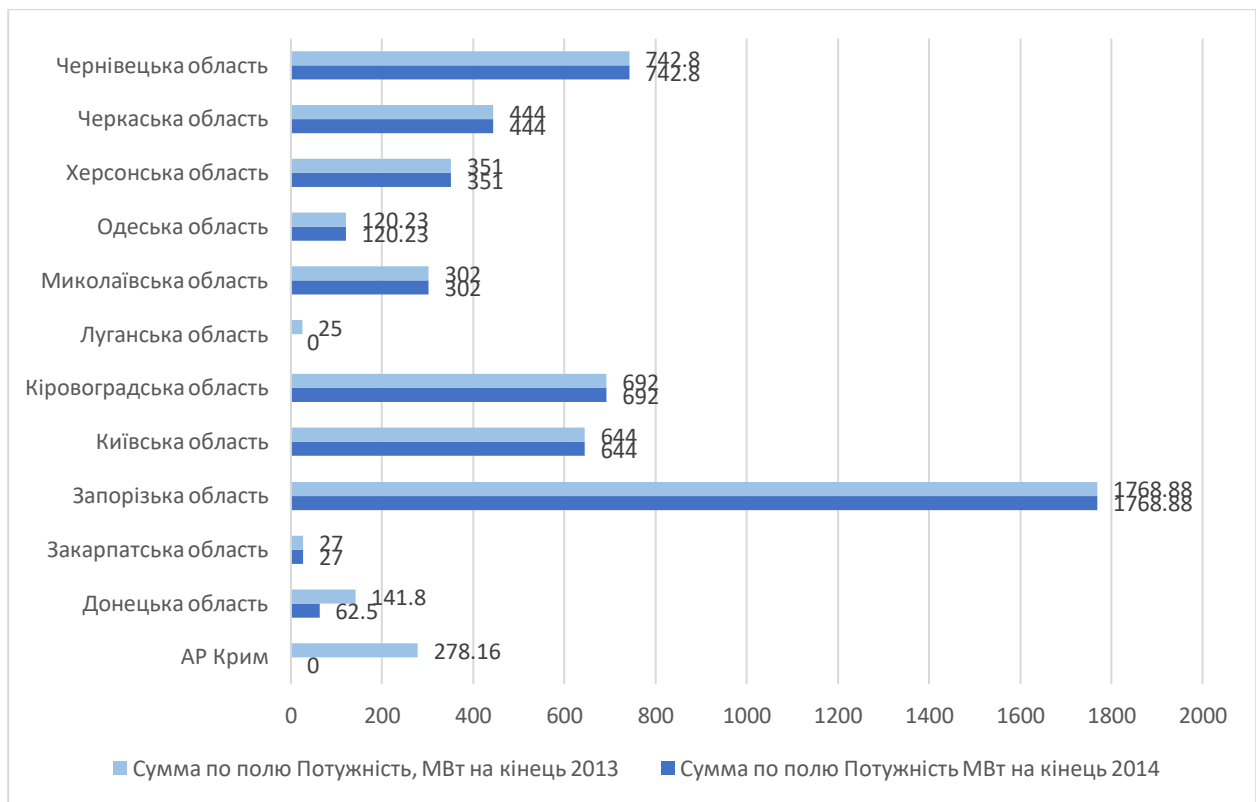


Рис. 2.1.2 Потужність електростанцій з відновлювальних джерел енергії по областям України на кінець 2013 та на кінець 2014 років.

Складено автором на основі джерел [97]

З даної діаграми ми бачимо, що на кінець 2013 року загальна потужність станцій з відновлювальних джерел енергії сягала 5536,87 МВт, а на кінець 2014- 5154,41 МВт. За даний рік був втрачений контроль над сонячними електростанціями в Криму (Митяєво, Охотникове, Перове та Родникове), які продукували сонячну енергію в більше ніж 2 рази за Одеську область і вітряними електростанціями Криму (Донузлавська та Тархангутська), також повністю втрачено потужність від ВЕС луганської області та більше ніж половину потужностей Донецької області, а саме Новоазовську ВЕС. Саме ці події значним чином вплинули на український уряд, зорієнтувавши його увагу на здобуття енергетичної незалежності.

Україна висловила свою прихильність цілям сталого розвитку, приєднавшись до наступних міжнародних документів: Кіотський протокол до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату [9]; Програма дій ООН зі сталого розвитку на період до 2030

року [12]; Паризька угода про зміну клімату [75]; Орхуська конвенція про доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля [76]; Європейська стратегія сталого розвитку. Окрім зазначених вище документів, Україна також дотримується Європейського Зеленого Курсу [77]. Головна мета якого полягає у досягненні кліматичної нейтральності європейським континентом до 2050 року. Україна також має цю мету, проте на її досягання відводиться більше часу (до 2060 року). Урядом планується «... залучити близько 102 млрд євро капітальних інвестицій до 2030 року. Ці інвестиції спрямовані на реалізацію заходів із покращення екологічної стійкості та перехід до енергоефективних технологій, що відображає серйозне зобов'язання України в плані сталого розвитку та зменшення впливу на клімат» [22, с. 6] (див. табл. 2.1.1).

Таблиця 2.1.1

Сума інвестицій, необхідна для втілення оновленого національного внеску України до Паризької угоди у 2020-30 роках

Сектор	Капітальні інвестиції (у млрд. євро)
Усього	102
Енергетика та промислові процеси (окрім, споживчих витрат)	93
Сільське господарство	2
Виробництво енергії й тепла	26
Промисловість	37
Будівлі (окрім, споживчих витрат)	16
Опалення	16
З урахуванням термодернізації будівель	13
Транспорт (окрім, споживчих витрат)	3
Приватні автомобілі	3
Сектор сільського господарства	2,3
Землекористування	3
Відходи	2

Складено автором на основі джерела [32]

Задля того, аби досягти кліматичної нейтральності в економіці, мають відбутися відчутні зміни, які вплинуть на збільшення обсягів генерації енергії з відновлювальних джерел, зменшать вживання транспорту з двигунами внутрішнього згоряння та підвищать рівень користування електротранспортом.

Зазначимо, що в Україні проблема забрудненості повітря дуже актуальна. Забрудненість повітря спричинена підприємствами добувної і переробної промисловості, теплоенергетикою та автотранспортом (див. рис. 2.1.2).

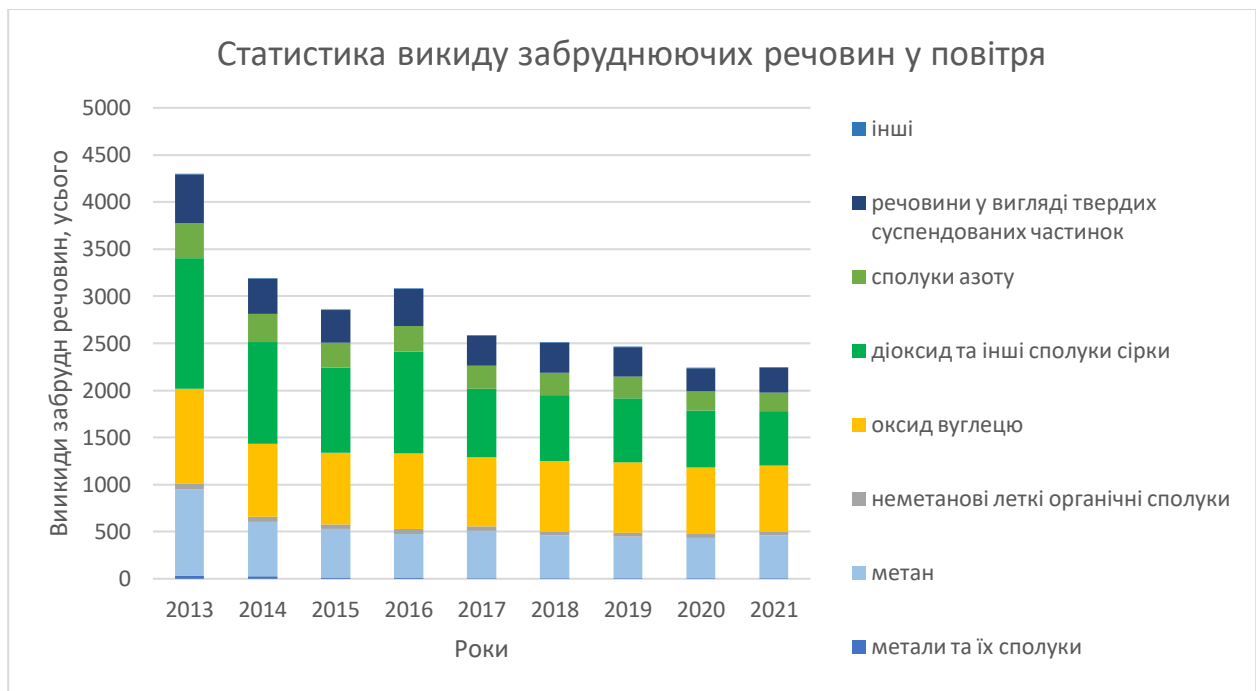


Рис. 2.1.2. Статистика викиду забруднюючих речовин у повітря, з 2013 по 2021 роки.

Побудовано автором за джерелами [80], [81], [82], [83], [84], [85], [86], [79], [78]

Поглянувши на діаграму, ми бачимо, що обсяги викиду забруднюючих речовин у повітря в 2013 році загалом склали 4295,1 тону. Найбільша відсоток склали викиди діоксиду та інших сполук сірки. В 2014 році ми бачимо спад рівня забруднення на 1104,7 тони, що зумовлено окупацією Криму та частини Донбасу і неможливістю підрахувати показники на цих територіях. Надалі ми спостерігаємо переважно спадаючу тенденцію до викидів забруднюючих речовин, зумовлено це шляхом України до цілей сталого розвитку.

Також пропоную споглянути на те, від яких секторів надходить найбільше викидів в атмосферу повітря (див. рис. 2.1.3).

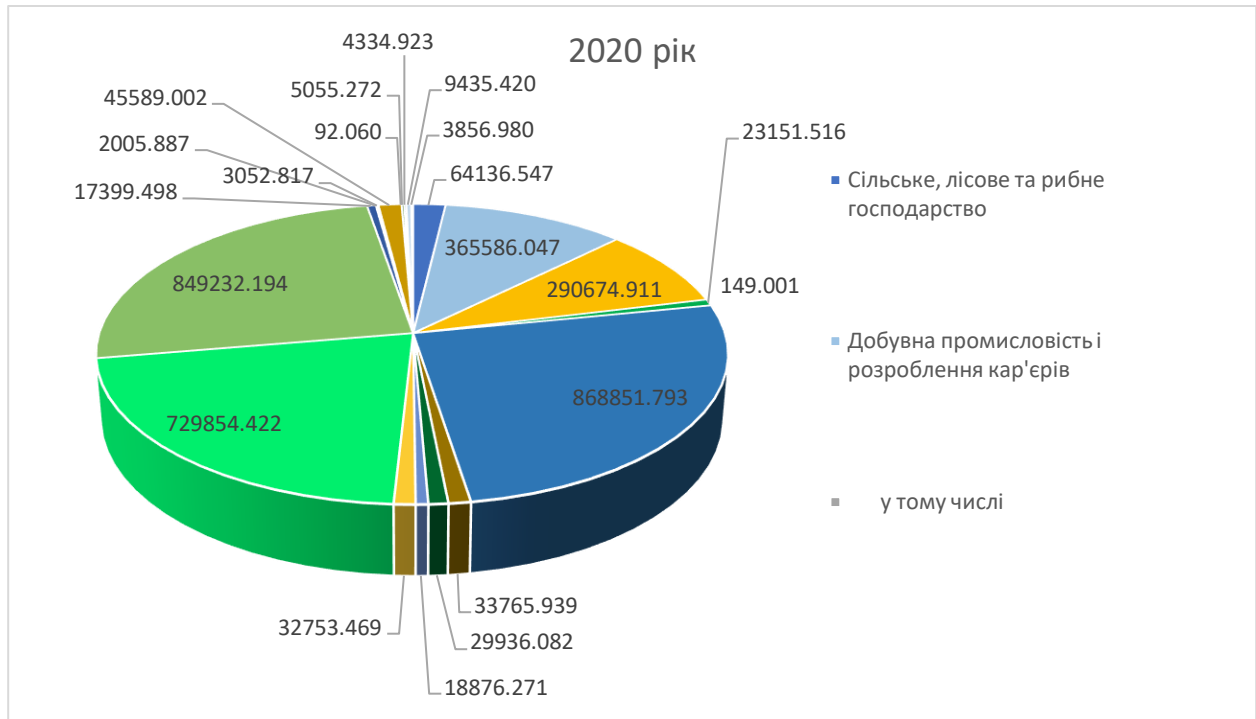


Рис. 2.1.3. Статистика викиду забруднюючих речовин у атмосферне повітря за секторами економіки у 2020 році.

Побудовано автором на основі джерела [78]

Проаналізувавши зазначену вище діаграму по 2020 року, ми бачимо що найбільшим забруднювачем виявився сектор переробної промисловості, із значенням 868851,793 тон. Друге місце посів сектор постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, із значенням 849232,194 тон.

Саме враховуючи ці чинники, для України є дуже важливим розвиток відновлювальної енергетики. Споглянемо нижче за виробіткою відновлювальної електроенергії (див. рис. 2.1.4) та за встановленою потужністю відновленої електроенергії (див. рис. 2.1.5).



Рис. 2.1.4. Виробітка відновлювальних джерел електроенергії в Україні у 2013-2021 роках.

Побудовано автором за даними IRENA [34].

На даній діаграмі ми можемо бачити обсяги виробництва електроенергії на гідроелектростанціях, сонячних електростанціях, вітрових електростанціях, а також обсяги виробництва електроенергії з біомаси, у часовому проміжку з 2013 по 2021 роки. В 2013 році найбільшим джерелом відновлювальної електроенергії вважалися гідроелектростанції, друге місце посідали вітрові електростанції, третє- сонячні і останнє місце належало електроенергії з біомаси. Проте, за зазначені 8 років відбулися відчутні зміни, і вже у 2021 році найбільшим джерелом відновлювальної енергетики були сонячні електростанції. На діаграмі ми можемо побачити зниження рівня виробництва в 2014 та 2015 роках (втрачено приблизно 10% у виробництві ВДЕ), що зумовлено окупацією територій. Відносна стабілізація ситуації відбулася у 2021 році, коли обсяг виробництва складав 17136 ГВт-год, що приблизно на 1% перевищило показник за 2013 рік, але все рівно є нижчим за можливий потенційний рівень. Не зважаючи, на останнє місце біоенергетика відіграє важливу роль у виробництві відновлювальної електроенергії, в 2021 році було вироблено 755 ГВт-год електроенергії. Найбільш динамічною виявилась сонячна електроенергія, з 2020 по 2021 рік її виробництво зросло на 96%.

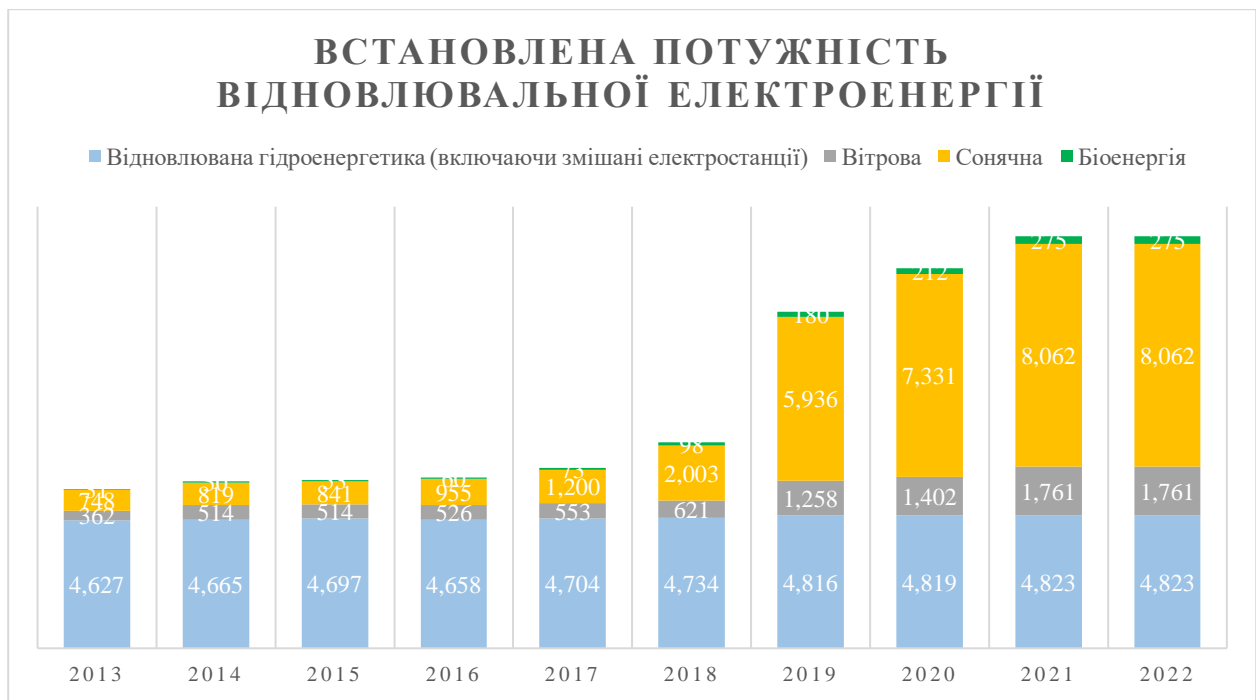


Рис. 2.1.5. Зростання виробничих потужностей відновлювальних джерел електроенергії в Україні у 2013-2022 роках.

Примітка: побудовано автором за даними IRENA [34].

На даній діаграмі спостерігається тенденція постійного зростання виробничих потужностей відновлювальних джерел електроенергії. За зазначені 9 років виробнича потужність зросла більше ніж у двічі, особливо це помітнов сонячній енергетиці, обсяги якої зросли на 143%.

Завдяки подальшому збільшенню обсягів генерації відновлювальної енергії українському уряду вдасться наблизитись до кліматичної нейтральності, а також зменшити рівень використання транспортів з ДВЗ, тим самим підвищивши рівень користування електротранспортом (див. рис. 2.1.6).

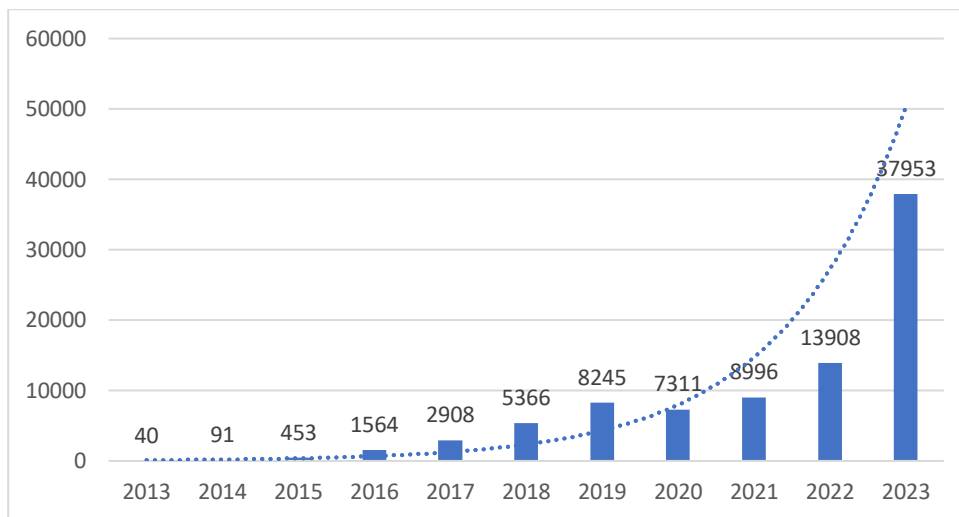


Рис. 2.1.6. Кількість ввезених електроавтомобілів в Україну з 2013 по 2023 роки. Складено автором на основі джерела [35]

На діаграмі зображено зростаючу тенденцію ввезення та подальшої реєстрації електроавтомобілів з 2013 по 2023 роки. У 2023 році кількість електроавтомобілів була майже в 4 рази перевищена за кількість у 2020 та у 948 разів за кількість у 2013. Такій популярності електроавтомобілі можуть завдячити митним пільгам: «вартість акцизу за розмитнення авто з електричним двигуном становить 1 євро за 1 кВт/год. Це дозволяє скоротити максимальну вартість акцизу до 100 євро...» [35].

Проблема війни, котру жахливим чином розв'язала росія, повпливала на Україну тим, що суттєво змінились плани по декарбонізації. Змушений відхід від імпорту газу вплинув на те, що в якості його заміни використовується вугілля, яке в свою чергу призводить до зростання викидів парникових газів. Це ставить під загрозу виконання нашою державою цілей Паризької угоди та інших міжнародних угод щодо клімату. Тим самим Україні стає ще важче досягти поставленої мети до 2030 року.

Повне переорієнтування українського шляху на «зелений», на жаль, неможливо за рахунок лише власних, внутрішніх ресурсів, задля цього наша держава повинна долучатись до різних міжнародних фінансових інституцій, з метою подальшою співпраці. Наприклад, програма “ЕaP GREEN”, яка була спрямована на допомогу у переході до «зеленої» моделі розвитку таких країн як Україна, Вірменія,

Азербайджан, Білорусь, Грузія та Республіка Молдова. Європейська економічна комісія ООН, ОЕСР, ЮНЕП та ЮНІДО допомогли реалізувати цю програму у життя.

Насамперед, у реалізації будь-якої із вище зазначених програм одну з ключових ролей відіграють саме кваліфіковані кадри, яким і буде доручено слідкувати за цілями програми, звітувати про результати а також пропонувати нові ідеї, які можуть бути застосовані в майбутньому. З цією метою, важливо впроваджувати освітні програми з теми «зелений банкінг» в університетах країни, з метою ознайомлення студентів з хоча б базовими поняттями в даній сфері.

Основою "зеленої" економіки слугують альтернативні джерела енергії та палива, екологічно чисті технології виробництва, "чисті" методи ведення сільського господарства, принципи "зеленого" будівництва, а також програми з очищення повітря, води та ґрунту, переробки та утилізації відходів тощо. Ця тематика активно досліджується науковцями, які розробляють нові концепції. Саме "зелена" економіка може стати рушійною силою розвитку України.

2.2 Аналіз діяльності банків України у сфері зеленого банкінгу

В попередньому розділі дипломної роботи розглянуті ключові законодавчі акти, які стимулюють розвиток зеленого банкінгу в нашій державі та на якому етапі перебуває Україна в цьому розвитку. Надалі буде доцільно перейти до аналізу діяльності українських банків у сфері «зеленого» банкінгу.

Перше про що варто зазначити, так це те, що жоден із наших банків не дотримується Принципів Екватору та Принципів відповідального інвестування, проте, ряд українські банків в якості основної місії своєї діяльності наголошує про корпоративно-соціальну відповідальність.

Зазначимо, що в Україні на сьогодні розроблено та запроваджено ряд законів, які стосуються зеленого фінансування. Одним з цих законів є Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [38]. Цей закон було запроваджено з метою регулювання діяльності на ринку капіталу та наступними цілями: (1)

стимулювання залучення інвестицій в економіку України; (2) створення прозорих та ефективних умов для функціонування ринку; (3) сприяння розвитку ринкової інфраструктури; (4) забезпеченню прав та інтересів інвесторів. Згідно з даним Законом існує три категорії облігацій, в залежності від призначення запозичених коштів: звичайні, зелені та інфраструктурні. Зелені облігації – це специфічний тип облігацій, емісія яких чітко окреслює у використанні отриманих коштів виключно для фінансування екологічних проєктів або певної сталої діяльності. Зазначимо, що «зелені» облігації в останній час є найпоширенішими способами залучення в інвестування «зелених» проєктів (див. рис. 2.2.1).

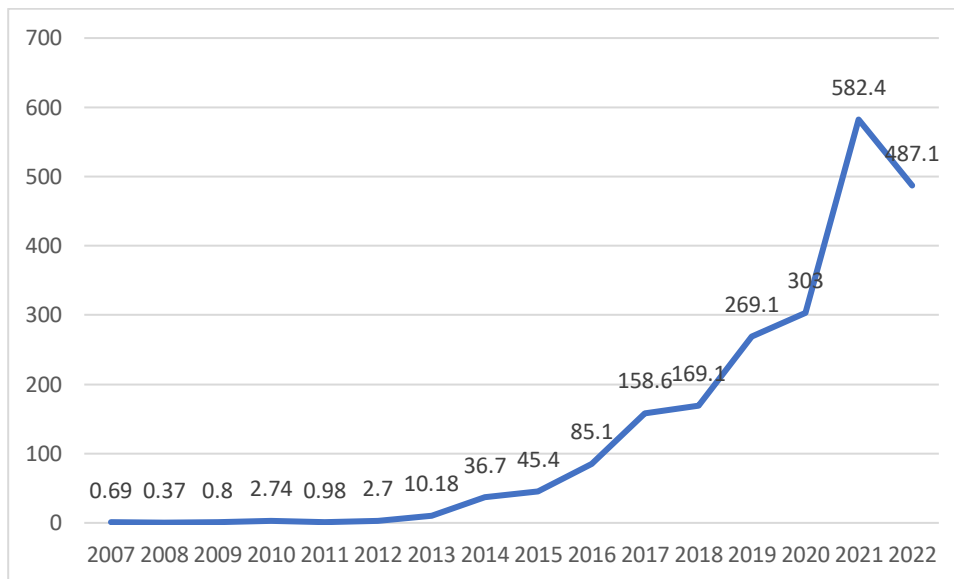


Рис. 2.2.1. Вартість зелених облігацій випущених по всьому світу з 2007 по 2022 роки.

Побудовано автором на основі джерел [87], [88]

Як ми бачимо, з моменту випуску перших «зелених» облігацій у 2007 році і на сьогодні, їх зростання відбувається в геометричній прогресії. Першими до випуску облігацій долучились великі міжнародні банки розвитку, а зараз вже і фінансові установи та приватні компанії.

Рейтинг випуску «зелених» облігацій у світі очолюють наступні країни: США, Китай та Франція (див. рис. 2.2.2).

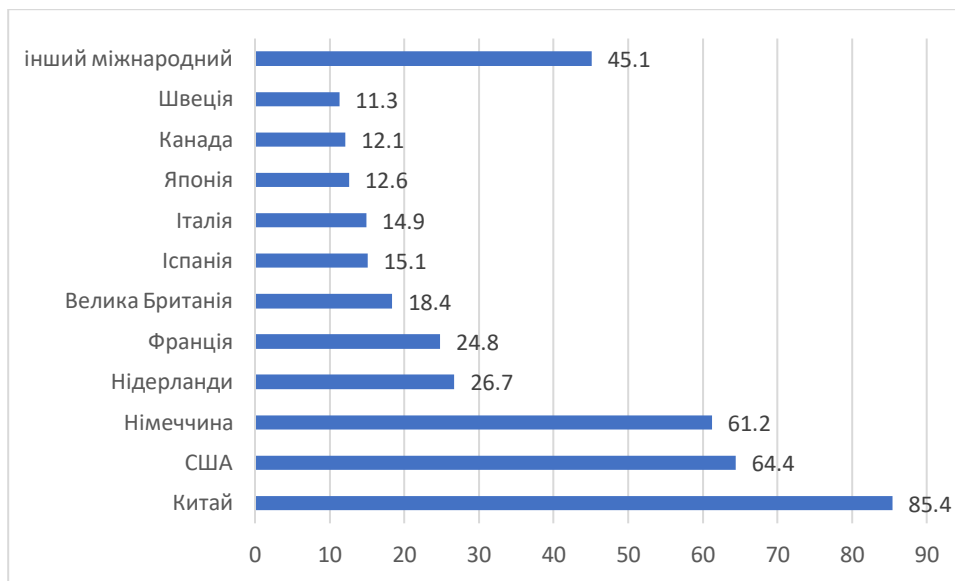


Рис. 2.2.2. Об'єм випуску зелених облігацій у 2022 році, по країнам світу, у мільярдах дол США

Побудовано автором на основі джерела [91]

Відповідно до Зелених облігаційних принципів (GBP) Міжнародної асоціації ринків капіталів (ISMA), до «зелених» проектів ми можемо віднести наступні, ті, які:

1. Спрямовані на запобігання або зменшення негативного впливу на довкілля: відновлювальні джерела енергії, чистий транспорт, збереження води, енергоефективність, захист від змін клімату та лісове господарство;
2. Сприяють сталому та екологічно чистому розвитку: чисті технології, зелені будівлі, відповідальне управління водними ресурсами, екологічно чиста упаковка;
3. Відповідають принципам соціальної відповідальності: покращення якості життя та створення робочих місць у «зелених» секторах економіки [39].

Зазначимо, що не зважаючи, на створені закони в Україні, щодо зеленого фінансування та інших дій від держави, цього є замало задля досягнення стійкості до зміни клімату. Необхідно розширити спектр «зелених» фінансових інститутів, а саме: «зелених» кредитів та «зелених» фондових індексів, щоб стимулювати перехід до екологічно чистої економіки. Також важливо впроваджувати політики, які

сприятимуть зменшенню інвестицій у шкідливі для довкілля галузі та збільшенню інвестицій у екологічно чисті сектори.

На сьогодні, в Україні до «зелених» та тих, які працюють у «зеленому» банківському секторі ми можемо віднести наступні: АТ «Укргазбанк», АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «Ощадбанк», АТ «ПроКредит банк», АТ «Укрексімбанк», АТ Банк «Львів».

Перше місце серед зазначених банків у цій сфері обіймає «Укргазбанк», з головною метою стати лідером зеленого банківництва в Україні та фінансувати до 30% проектів з енергоефективності [40]. Трансформація банку в сторону кліматичного фінансування розпочалася в 2015 році, коли у відповідь на економічну кризу, уряд України розпочав реформу фінансового сектору, яка передбачала приватизацію державних банків. Розпочинаючи з 2016 року IFC та Укргазбанк об'єднали зусилля для реалізації кліматичної стратегії банку, саме з того часу банк підтверджує свої наміри щодо «зеленого» бізнесу. Саме це було відзначено Euromoney у 2019 році, коли банк був визнаний кращим у Центральній та Східній Європі в галузі сталого фінансування. В своєму звіті зі сталого розвитку за 2019 рік Укргазбанк зазначав наступні цілі: (1) зменшити викиди парникових газів; (2) фінансувати до 30% проектів з енергоефективності; (3) стати лідером зеленого банківництва в Україні; (4) підвищити енергоефективність української економіки; (5) сприяти розвитку відновлювальної енергетики. Досягання даних цілей планується наступними способами: (1) інвестувати в зелені облігації та інші зелені фінансові інструменти; (2) співпрацювати з урядами, неурядовими організаціями та іншими зацікавленими сторонами для сприяння розвитку зеленої економіки; (3) пропонувати кредитування та інші фінансові продукти для проектів з відновлюваної енергетики та енергоефективності; (4) підвищити обізнаність про важливість сталого розвитку та відновлюваної енергетики [40]. А ось вже в наступному звіті зі сталого розвитку за 2020 рік, який на сьогодні є останнім в банку, зазначаються ще такі аспекти як: (1) у 2020 році Укргазбанк

збільшив свій кредитний екопортфель на 4 млрд грн, що є важливим внеском у вирішення проблем забруднення повітря; (2) Банк оперативно налаштував дистанційну роботу для співробітників, щоб максимально вберегти їх та клієнтів; (3) Укргазбанк співпрацює з UNIDO та IFC, розроблюючи проекти зі сталого розвитку, включаючи енергоменеджмент та енергомодернізацію [41]. Зазначимо, що в 2021 році IFC інвестував в Укргазбанк 30 мільйонів євро, які банк може конвертувати в акції. Ці кошти будуть спрямовані на фінансування проектів у сфері сталої енергетики в Україні. Головна мета даного фінансування полягає у допомозі Україні збільшити частку зеленої енергії в загальному енергобалансі країни та підвищити енергоефективність у різних галузях економіки для кінцевих споживачів.

Надалі зазначимо про АТ «Ощадбанк», який в 2018 році запровадив продукт «Зелена енергія» для приватних домогосподарств [42]. Завдяки даній програмі можливо отримати фінансування для купівлі та встановлення установок з альтернативних джерел енергії, які перетворюють сонячну, вітрову, теплову та водну енергію на електричну.

Зусилля АТ «Райфайзен Банк Аваль» зосереджені на наступних напрямках: (1) фінансування зелених проектів (кредити на встановлення сонячних панелей та інших джерел зберігання електроенергії, кредити на придбання електромобілів); (2) зменшення власного екологічного сліду (банк працює у напрямку зменшення споживання енергії, води та паперу у своїх офісах); (3) підтримка «зелених» ініціатив (підтримка зелених проектів та ініціатив, співпраця з екологічними організаціями) [43].

Перейдемо до АТ «ПроКредит Банк». Він зазначає, що Екологічна та соціальна відповідальність є фундаментальним принципом філософії та корпоративної культури з моменту створення банку [44]. Банком було запроваджено систему екологічного менеджменту, з метою зменшення негативних екологічних наслідків від його діяльності та задля створення позитивного впливу від власних інвестицій. «У 2016

році ПроКредит Банк Україна отримав сертифікат відповідності своєї системи екоменеджменту стандарту ISO 14001:2015» [44]. Також опишемо аспекти роботи банку. По- перше, внутрішній екологічний менеджмент. Банк має в офісах систему сортування сміття, електричні корпоративні авто, а також власні сонячні електростанції. По- друге, головний офіс у Києві було збудовано за стандартом EDGE. По-третє, банк займається управлінням екологічними та соціальними ризиками, тобто не підтримує виробництво одноразового пластику, а також оцінює екологічні та соціальні ризики клієнтів. По-четверте, банк інвестує в зелене фінансування. Банком було профінансовано більше 30 проектів сонячної, із загальною потужністю більше 99 МВт. Також банк підтримує стале сільське господарство та фінансує енергоефективне обладнання та техніку.

Наступним буде АТ «Укресімбанк». Загалом даний банк та різні міжнародні фінансові організації разом реалізують фінансування проектів, які спрямовані на використання відновлювальних джерел енергії, загальна потужність яких перевищує 700 МВт. А у 2020 році було укладено кредитну угоду із НЕФКО, яка мала на меті сприяти реалізації проектів з енергозбереження та впровадження альтернативних джерел енергії в Україні. Завдяки даній програмі, яка розрахована на 5 років з бюджетом понад 10 мільйонів євро українським МСБ буде надана фінансова підтримка для реалізації проектів у сфері відновлювальної енергетики та енергоефективності [45].

І останній із нашого списку банків- АТ Банк «Львів» [46]. Банк стверджує, що в своїй роботі керується принципами Стратегії сталого розвитку банку Львів, яка започаткована ще з 2020 року. Екологічна діяльність банку ґрунтується на п'яти основних напрямках, які, на їх думку, є ключовими для досягнення сталого розвитку завдяки спільним зусиллям банку та його клієнтів. До цих напрямків відносяться: «(1) внутрішні операції банку; (2) управління екологічними ризиками; (3) партнерство; (4) просвітництво та залучення; (5) продукти та послуги» [46]. Також банк запевняє, що

під час прийняття кредитних рішень, вони аналізують екологічні та кліматичні аспекти бізнесу завдяки цінностям сталого розвитку.

Підсумовуючи, зазначену вище інформацію, щодо діяльності 6 банків у «зеленому» банківському секторі зазначимо, що, на жаль, неможливо отримати публічну статистику про обсяги фінансування "зелених" проектів окремими банками. Кожен банк веде власний облік за цими статтями, і загальної агрегованої статистики немає.

В Україні розвиток «зеленого» банкінгу розкриває нові шляхи в екологічній модернізації та декарбонізації вітчизняної промисловості. Енергосервіс, у якості інструменту, дозволяє реалізувати ці можливості, а також посилити їхній ефект та захистити від ризиків банки і підприємства-позичальники. У 2021 році було започатковано створення інституційного середовища для "зеленого" фінансового посередництва в Україні. В свою чергу це середовище передбачало: (1) створення інституційних стимулів для функціонування ринку "зелених" облігацій; (2) розробку рекомендацій щодо реалізації або фінансування екологічних проектів шляхом випуску "зелених" облігацій; (3) вироблення політики НБУ щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. Зелена банківська система в Україні може стати провідним інструментом для розвитку економіки та довкілля країни, у разі дотримання Україною розумної політики та співпраці з міжнародними фінансовими організаціями у сфері «зелених» фінансів.

В наш час важливо стимулювати створення «зеленого» банкінгу в Україні задля фінансування післявоєнної реконструкції країни у «зеленому» напрямку, що в свою чергу сприятиме інвестиціям в низьковуглецеву економіку. Також для України важливим буде використання досвіду світових країн у створенні «зелених» банків, задля того, щоб створити інструмент для фінансування заходів з відновлення економіки в рамках Плану відновлення України. "Зелені" банки можуть бути створені як банки розвитку та координації для повоєнної реконструкції, підтримки "зелених"

об'єктів. «Щодо «зелених» облігацій, то вони можуть стати своєрідним джерелом допомоги у відновленні міст після війни, відігравати значну роль у цій відбудові, оскільки створюють мультиплікаційний ефект і підвищують інвестиційну привабливість. Україна вже підтверджує успішні випадки емісії «зелених» облігацій. Так, Національна енергетична компанія «Укренерго» у 2022 році випустила «зелених» облігацій на суму 825 млн дол. США. У межах відновлення України міжнародні інвестори, у свою чергу, цікавляться проектами, що відповідають принципам сталого розвитку та циркулярної економіки. Асоціація міст України має намір залучати фінансування з екологічним урахуванням під час відновлення українських міст і пропагувати його серед муніципалітетів як один із компонентів децентралізаційної реформи» [22, с. 31-32].

Враховуючи сьогоденну ситуацію, в післявоєнному відновленні України цілковито можливо створити нову декарбонізовану економіку на основі відновлювальної енергетики, замість того аби відновлювати застарілу модель радянського часу. Вірно сформований план післявоєнної реконструкції відіграватиме важливе значення на подальшому розвитку країни в довгостроковій перспективі, саме тому варто звернути увагу саме на «зелене» відновлення.

Висновки до розділу 2

В сучасному світі людство все більше стикається з наслідками від зміни клімату, погіршення навколишнього середовища та іншими проблемами, які набувають своєї актуальності. Все це призвело до посиленої уваги до сталого розвитку, з екологічним банківським обслуговуванням в якості ключового елементу сталого фінансування. «Зелений» банкінг- це надання фінансових послуг і продуктів, які підтримують екологічні, а також соціально відповідальні проекти.

Україна на чолі з іншими світовими державами прагне перейти до «зеленої» економіки і вже запровадила ряд заходів задля розвитку сприятливого середовища. У 2019 році було ухвалено Закон «Про Основи державної екологічної політики України

на період до 2030 року». Даний закон спрямований на інтеграцію в українську економіку екологічних стандартів Європейського Союзу. Серед основних заходів задля переходу України до «зеленої» економіки виділяють наступні: (1) збільшення відсотку відновлювальних джерел енергії в енергетичному балансі; (2) сприяння використанню електромобілів; (3) Зменшення використанню транспорту з двигунами внутрішнього згоряння. Також зазначимо про виклики, з якими стикається Україна під час переходу до «зеленої» економіки. До них належать: (1) війна, яка призводить до перебоїв з енергопостачанням і збільшує залежність до вугілля та інших викопних копалин (газу); (2) забруднення повітря, спричинене промисловою та енергетичною діяльністю; (3) нестача фінансових ресурсів для фінансування «зелених» технологій.

Зазначимо, що жоден з українських банків не дотримується принципів Екватору чи відповідального інвестування, проте декілька банків прийняли принципи корпоративної соціальної відповідальності, які відповідають цілям «зеленого» банківського бізнесу.

В Україні ключовим напрямком «зеленого» банкінгу є випуск «зелених» облігацій, де ключова роль належить банкам. Задля того, аби вдосконалити «зелене» банківське обслуговування в Україні необхідно розробити більший спектр «зелених» фінансових послуг; збільшити інвестиції в екологічні проекти та підвищити обізнаність клієнтів про «зелений» банкінг.

Отже, в Україні «зелений» банкінг є зростаючою тенденцією, яка може допомогти у досяганні цілей сталого розвитку. Проте, необхідно докладати зусиль задля його розширення, щоб він міг надалі відгравати основну роль у переході до екологічної економіки.

РОЗДІЛ 3

ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ ТА БЛЕКАУТІВ НА РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ В УКРАЇНІ

3.1. Економічні та екологічні наслідки повномасштабної війни та блекаутів для України:

В попередньому розділі, описано велику кількість проблем, які стоять перешкодою до сталого розвитку України, але найпершою перешкодою є війна, яку розв'язала росія. Дана війна розпочалася не в лютому 2022 року, а триває вже 10 років (з 2014 року), і всі 10 років несе жахливі наслідки для довкілля. А розпочинаючи з 24 лютого 2022 року Україна зазнає справжнього екоциду з боку росії. Країна агресор щодня здійснює злочини по відношенню не лише до людства, а й до довкілля. На сьогодні, неможливо сповна оцінити збитки нанесені війною, через брак інформації. Брак інформації спричинений двома факторами: (1) небезпека для життя фахівців, які збиратимуть ці дані; (2) неможливість озвучення інформації з тактичних цілей. Проте, навіть зважаючи на брак інформації, стає зрозуміло, що чим довше триватиме війна, тим більших збитків вона завдає. До основних наслідків впливу на екологію України від війни віднесемо забруднення води, річок, ґрунту та вплив на здоров'я українців.

На засіданні Водної конвенції у Женеві українська делегація, за зверненням Руслана Стрільця, Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України, наголосила лише про деякі наслідки російського екоциду, а саме «(1) підриві росіянами греблі Каховської ГЕС 6 червня 2023 року; (2) забрудненні водних ресурсів України важкими металами, нафтопродуктами та іншими токсичними сполуками внаслідок ракетних атак та інших воєнних дій рф; (3) систематичному знищенні та руйнуванні систем водопостачання та інфраструктури України через атаки рф, що призводить до гуманітарної кризи та руйнівних наслідків для довкілля» [36].

Важливо зазначити, що повномасштабне вторгнення розпочалося відразу по всій території кордону з росією, а також з частиною Білорусі. Активні бойові дії відбувались відразу у 10 областях України: Київській, Луганській, Донецькій, Харківській, Житомирській, Херсонській, Чернігівській, Сумській, Запорізькій та Миколаївській. Тим самим ми можемо сказати, що бойові дії охопили майже всі кліматичні зони України і завдали непоправимих втрат екосистемі цих регіонів.

По-перше, зазначимо, що найбільш впливовішим та найтривалішим наслідком від війни, які будуть відчутні ще багато років після завершення, є масове застосування боєприпасів. Станом на 22 лютого 2024 року, минуло майже 2 роки війни, по території України було випущено понад 8000 ракет. Спікер повітряних сил ЗСУ Юрій Ігнат заявив, що: «...Кинджалів було випущено 78, з них 25 — знищено. Калібрів було випущено 843, з них вдалося ліквідувати 406... з 24 лютого 2022 року окупанти випустили по території України 1513 ракет Х-101/Х-555, з яких 1176 було знищено Силами оборони... в опалювальний сезон 2022–2023 росіяни застосували по Україні понад 1100 крилатих ракет... РФ запускала по території України 4637 дронів, із них 3605 знищили сили ППО» [52].

Сучасні бронебійні підкаліберні снаряди часто містять бронебійну частину зі збідненого урану. Використання цього металу зумовлено його унікальними властивостями: при зіткненні з бронею та її пробитті він самозаймається та починає горіти. Дрібні уламки уранового сердечника розлітаються, випалюючи горючі матеріали або детонуючи боєприпаси всередині ураженого об'єкта. «Під час вибуху до 70% збідненого урану з снаряда вигорає, перетворюючись на аерозоль радіотоксичних оксидів урану (U_3O_8 , UO_2) з частинками розміром від 0,5 до 5 мкм. Ці диспергаційні аерозолі тривалий час витають у повітрі, осідають на поверхні та згодом мігрують у ґрунти та ґрунтові води» [51, с. 257].

Особливої «шани» в росії зазнають крилаті ракети дальньої дистанції: «Калібр», «Іскандер», «Х-22», «Х-101» та «Х-555». Загроза від данного типу ракет полягає не лише в бойовій частині з вибухівкою, а також в тому, що вони несуть небезпеку через токсичне пальне «...до решток ракет небезпечно наближатися. Одним із факторів небезпеки є залишки ракетного палива від збитих ракет, що залишаються в місці падіння... вдихання випаровування рідкого ракетного палива може бути смертельно небезпечним...» [50, с. 12].

Також росія активно використовує фосфорні боєприпаси. Розпад частинок яких до безпечних речовин в повітрі триває малий проміжок часу: декілька годин або декілька днів. Проте, «при активному горінні аерозольні частки фосфору можуть окутуватися оксидами, тим самим консервуючи у собі елементарний білий фосфор» [50, с. 13]. Який в свою чергу може перебувати в ґрунті чи водоймі декілька років.

Окрім перерахованої вище екологічної загрози від використання боєприпасів, росія ракетами знищує будівлі, підприємства, об'єкти критичної інфраструктури, доводячи вкотре статус держави терориста. Наслідки від знищення даних об'єктів жахливі. Чи не щодня Україна занає нових техногенних катастроф. До списку атакованих чи знищених об'єктів потрапляють нафтобази, електростанції, обороні підприємства та ті, які підтримують економіку нашої держави, різні види станцій та інше. Пожежі на перерахованих локаціях призводять до справжньої екологічної катастрофи. До списку підприємств, які зазнали найбільшого збитку віднесемо наступні (див. Дод.Д). Зазначимо, що «вигорання електрообладнання на підприємствах призводить до важких забруднень навколишнього середовища поліхлорованими біфенілами (ПХБ) та діоксинами...» [50, с.15].

Отже, під час вибуху відбувається повне окиснення всіх речовин, що супроводжується викидом продуктів хімічної реакції в атмосферу. Основними

продуктами є вуглекислий газ і водяна пара, які, хоча й не є токсичними, все ж таки сприяють зміні клімату, адже обидва є парниковими газами.

Підрив Каховської ГЕС, який росіяни вчинили вніч на 6 червня 2023 року, несе непоправимі наслідки на екологію нашої держави. Наслідки від знищення ГЕС ми будемо прослідковувати ще не один рік. На превеликий жаль, відновити її не можливо. Особливо ці наслідки будуть відчутні на агропромисловому секторі, оскільки саме Херсон завжди славився в Україні своїми врожаями (див. рис. 3.1.1).

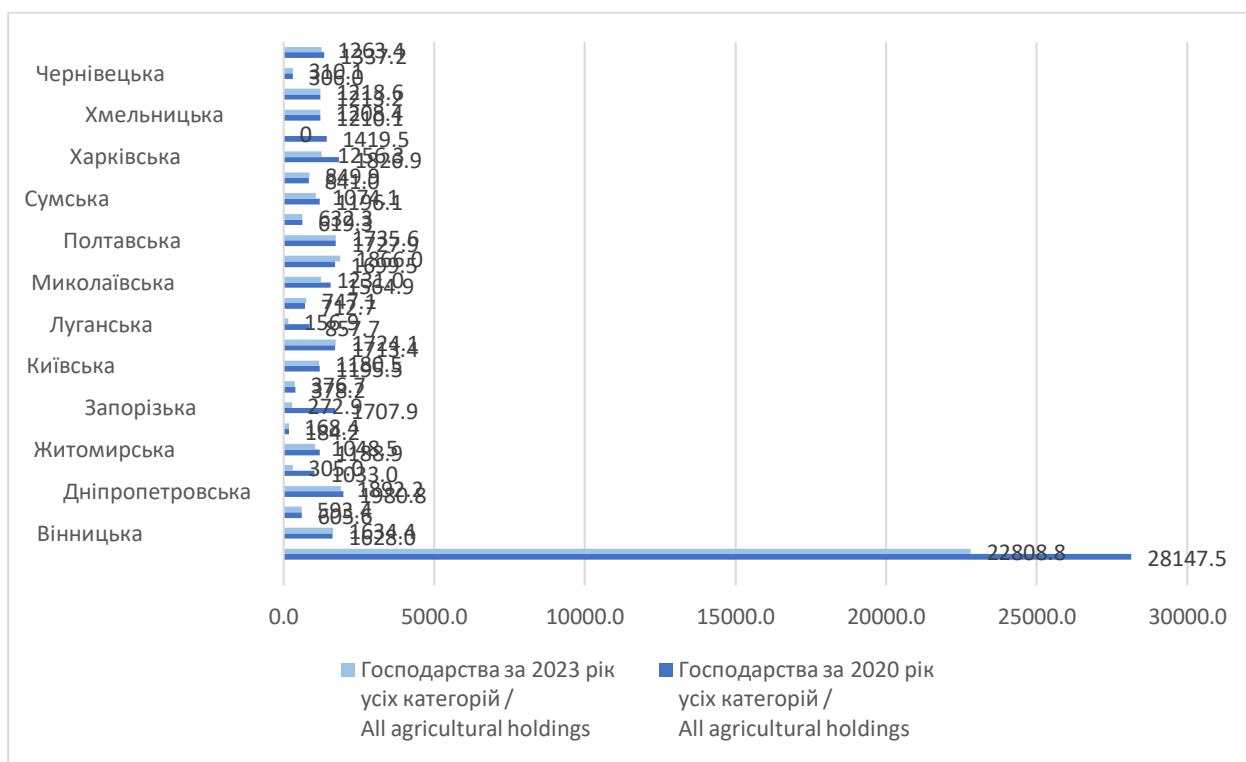


Рис. 3.1.1 Статистика посіву сільськогосподарських культур по регіонах України за 2020 та 2023 роки

Побудовано автором на основі джерел [89], [90].

Як ми бачимо з діаграми загальна кількість площ посівів на 2020 рік складала 28147,5 тис га, а на 2023 вже 22808,8 тис га. Даний спад пояснюється тим, що в 2023 році не були враховані окуповані території, більш того, знов звернувшись до статистичних даних, бачимо, що в усіх регіонах окрім Херсонського кількість площ

посівів знизилась на певний відсоток. В той самий час в Херсоні на 2023 рік кількість посівів знизилась на 100%, тобто складає 0.

Детальніше зазначимо про вплив саме на цей сектор. Перше- сільські угіддя. До повномасштабної війни площа орних земель Херсонщини була до 2 млн га, що було найбільшою в Україні. Після початку війни, частина цієї території є окупованою, частина замінованою, а інша частина, після підриву ГЕС- неможлива до обробітки до посіву. Друге- садівництво. Про херсонські кавуни знали по всій Україні і не тільки. Через руйнацію ГЕС в найближчі декілька років обсяги виробництва фруктів та ягід суттєво знизяться. Третє- овочівництво. Наслідки для нього будуть такі самі як і для садівництва. Особливого впливу зазнають водні ресурси, оскільки внаслідок затоплення територій загинула велика кількість тварин, риби; затопленими виявились землі, які були удобрені різними пестицидами; а також затопило ряд виробництв і заводів, які використовували у своєму виробництві різні речовини. Рештки тварин, риб та змиття з вище зазначених об'єктів швидкими темпами опиняться у водах Дніпра, Південного Бугу та Інгульця. І звичайно логістична мережа зазнала втрат- виведено з ладу функціонування портів в Нікополі, Кам'янці Дніпровській та Енергодарі. Також ключове- людський ресурс. Евакуація людей в подальшому повпливає на розвиток даного регіону України.

Україна завжди вважалася однією із кращих світових країн за рівнем родючості ґрунтів. «Частка сільського господарства у ВВП країни на 2021 рік складала 10%, що вважалось найвищим показником, окрім цього на аграрну продукцію припадає близько 41% експорту», - зазначив Міністр аграрної політики та продовольства України Роман Лещенко. І саме на родючості наших ґрунтів дуже вплинула війна. По-перше, зазначимо, що агресор почав будівництво фортифікаційних споруд, тобто став просуватись вглиб природних територій, окуповуючі ліси та території природних заповідників, після того як зрозумів, що війна буде тривалою. Перераховані вище дії окупантів пошкоджують ґрунтовий покрив, що в свою чергу призводить до деградації

рослинного покриву та появи вітрової ерозії. На сьогодні близько 44% усіх заповідників і парків знаходяться на тимчасово окупованій території або зоні ведення бойових дій. За даними, які подає Міністерство захисти довкілля та природних ресурсів, на близько 900 територіях охорони природи ведуться бойові дії [47]. Найбільшим окупованим заповідником залишається біозаповідник «Асканія Нова», який є найстарішим заповідником нашої держави.

Як повідомив директор «Асканія Нова» Віктор Гавриленко під час телемарафону «Суспільне»: « Російські окупанти розмістили в Біосферному заповіднику «Асканія-Нова» імені Ф. Е. Фальц-Фейна на Херсонщині 11 опорних точок армії. Це засоби протиповітряної оборони й бронетанкові війська. Також розтягують майно заповідника, яке накопичували останні 30 років» [48]. На превеликий жаль, на сьогодні не має відкритих статистичних даних задля того щоб оцінити конкретну кількість тварин, рослин та всього що наразі знаходиться під окупацією, щоб оцінити можливі втрати. На превеликий жаль, наступні парки та заповідники зазнають жахливих наслідків від війни: (1) Святі гори, в якому основну площу займали соснові бори, які вже майже згоріли; (2) Чорноморський біосферний заповідник, який був унікальною надморською територією та інші.

«Наша країна має великий потенціал в аграрному секторі і тому дуже чутлива до екологічних ризиків, насамперед зміни клімату. А отже, вимагає значної зміни в моделі розвитку національної економіки для підтримки сталого екологічного розвитку, шляхом використання інструментів зеленого фінансування та фінансової підтримки еко-проектів» [33, с. 7].

Останнє в списку втрат, проте дуже важливе для нашої країни- економічні втрати. Збройна агресія Росії проти України спричинила руйнівні наслідки, що охопили виробничу сферу, інфраструктуру, життя людей та соціальний сектор.

Перше місце по збиткам від війни займає житловий фонд. За підрахунками Київської школи економіки, на січень 2024 року росія завдала збитків українській

інфраструктурі на 155 млрд. дол. США, включаючи збитки від знищення Каховської ГЕС. Детальніше про всі збитки від країни агресора зазначимо у таблиці (див. табл. 3.1.1)

Таблиця 3.1.1

Загальна оцінка збитків інфраструктури за галузями у грошовому вимірі,
станом на січень 2024 року

Тип майна	Оцінка прямих втрат, у млрд. дол. США
Житлові будівлі	58,9
Інфраструктура	36,8
Активи підприємств, промисловість	13,1
Енергетика	9
АПК та земельні ресурси	8,7
Освіта	6,8
ЖКГ	4,5
Лісовий фонд	4,5
Транспортні засоби	3,1
Охорона здоров'я	3,1
Торгівля	2,6
Культура, туризм, спорт	2,4
Адміністративні будівлі	0,5
Цифрова інфраструктура	0,5
Соціальна сфера	0,2
Фінансова сфера	0,04
Разом	154,9
Екологія	16,4

Складено автором за даними [54].

За даними міжнародного валютного фонду, обсяги ВВП в Україні на 2022 рік склали 160,521 млрд дол США, що є на 39,291 млрд дол США менше ніж за 2021 рік [55]. За перший рік повномасштабної війни ВВП України впало на 29,1%, проте вже в 2023 році спостерігалось зростання рівня ВВП на 5% [56] і складало вже 177,198

млрд дол США.

Також зазначимо про зменшення населення України, яке зумовлено вимушеною міграцією, через військові дії на теренах держави. Якщо в 2021 році Україна нараховувала 40,998 млн осіб, то в 2022 році їх кількість зменшилась до 35,028 млн осіб [57]. Більш того, вже зрозуміло, що Україна в найближчому майбутньому зазнає демографічної кризи, яка зумовлена міграцією та втратами на війні, про це заявив прем'єр міністр України Денис Шмигаль.

Підсумуємо, внаслідок війни, яку розпочала росія, Україна щодня зазнає втрат, які відображаються на її економіці, довкіллі та населенні. Важко спрогнозувати скільки часу і грошей знадобиться задля відновлення України, проте вже зараз ясним чим довше триватиме війна, тим жахливіші і важчі будуть наслідки для України.

3.2. Вплив повномасштабної війни та блекаутів на діяльність банківського сектору України

За останні два роки українська банківська система пройшла через ряд перешкод, які ми можемо із впевненістю назвати випробовуванням на стійкість. Мало хто з українського населення міг уявити собі до 24 лютого 2022 року, те що українська банківська система зможе зустріти війну, достатньо швидко оговтатись від перших військових ударів, продовжити забезпечувати населенню безперебійність платежів, а також пристосуватись до постійних обстрілів та відключень світла.

Справді, все це було, майже, нереально уявити, особливо, враховуючи те, що «До війни фінансовий сектор України був недостатньо розвиненим і значною мірою заснованим на банках. Травматичний досвід держави під час переходу від планової до ринкової економіки значно стримував розвиток фінансових ринків...ще до початку 2022 року в банківській сфері було ряд проблем, частина з яких накопичувалася навіть більше десяти років» [92, с. 73-74].

Насамперед, у звіті НБУ за 2023 рік йшла мова про те, що завдяки вжитим комплексним заходам від НБУ у 2023 році, вдалося зберегти макрофінансову

стабільність, підвищити довіру населення до національної валюти, стимулювати подальший розвиток банківських та небанківських секторів, забезпечити безперебійну роботу банківської системи [93].

Надалі зазначимо яким саме чином вплинула повномасштабна війна та блек-аути на діяльність банківського сектору України. Найкраще проаналізувати даний вплив ми зможе завдяки swot-аналізам (див. табл. 3.2.1) та (див. табл. 3.2.2):

Таблиця 3.2.1

SWOT-аналіз впливу повномасштабної війни на банківський сектор України

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>Стійкість банківської системи та швидка адаптація до нових викликів;</p> <p>Міжнародна підтримка;</p> <p>Пришвидшена цифровізація.</p>	<p>Зниження довіри до банківської системи;</p> <p>Руйнування інфраструктури банківських відділень;</p> <p>Кредитні ризики.</p>
Можливості	Загрози
<p>Залучення інвестицій від іноземних партнерів;</p> <p>Покращення рівня інформаційної безпеки;</p> <p>Розвиток інноваційних продуктів.</p>	<p>Кібератаки;</p> <p>Тривалі бойові дії (загострення ситуації на фронті, можливий наступ);</p> <p>Зниження фінансової стійкості банків.</p>

Отже, проаналізувавши даний swot-аналізи, ми приходимо до висновку, що банківська система України має високий рівень адаптації та стійкості в умовах війни. Проте існує ряд слабких сторін і загроз, задля подолання яких необхідно інвестувати в кібербезпеку; впроваджувати онлайн сервіси, задля підтримання зв'язку з клієнтами, які не мають доступу до відділень; співпрацювати з міжнародними фінансовими організаціями, задля відновлення банківського сектору.

Таблиця 3.2.2

SWOT-аналіз впливу блекаутів на банківський сектор України

Сильні сторони	Слабкі сторони
-----------------------	-----------------------

Поява технологічних вирішень проблем; Підтримка з боку уряду та від міжнародних партнерів; Адаптація до надзвичайних ситуацій.	Підвищення операційних витрат; Залежність від електропостачання; Підвищення загроза кібератак.
Можливості	Загрози
Розвиток онлайн-банкінгу та ряду інших онлайн застосунків, для проведення банківських операцій; Розвиток ВДЕ.	Економічна нестабільність; Тривалі блек-аути, які впливають на обслуговування клієнтів.

Проаналізувавши другий swot-аналіз, ми приходимо до висновку, що за ці два роки українські банки продемонстрували високий рівень адаптивності до незвичайних ситуацій, які виникали, а також проявили ряд інноваційних рішень задля вирішення проблем, все це відбувалось також за допомоги міжнародних партнерів та уряду. Авжеж блекаути мають негативний вплив на банківський сектор, обумовлюючи наступні слабкі сторони та загрози- залежність від стабільного електропостачання та зниження довіри клієнтів. Задля подолання цих проблем необхідно інвестувати в альтернативні джерела енергії та кібербезпеку; впроваджувати сучасні технології (онлайн банкінги) та підтримувати зв'язок з клієнтами, не зважаючи на відстань.

3.3. Накопичувачі енергії- ключ до сталої енергетики

Отже, проаналізувавши написані розділи дипломної роботи, в яких ми дослідили поняття «сталій розвиток», як воно співвідноситься з зеленим банкінгом, інструменти зеленого банкінгу, еволюцію та стан зеленого банкінгу в Україні, а також приклади впровадження зеленого банкінгу в дію, в зарубіжних країнах, ми переходимо до заключного розділу, в якому буде описано наукову новизну нашої роботи, яка полягає у дослідженні ролі зеленого банкінгу, а точніше одно з його ключових інструментів- зелених облігацій у фінансуванні будівництва систем

накопичення енергії для відновлювальних джерел енергії.

По-перше, зазначимо що таке взагалі системи накопичення енергії для відновлювальних джерел енергії. Дане поняття ми можемо трактувати наступним чином: системи накопичення енергії- «це передове технологічне рішення, яке дозволяє накопичувати енергію кількома способами для подальшого використання» [94].

Надалі поговоримо про те, для чого взагалі нам необхідні дані накопичувачі, яка від них користь. Задля цього повернемося трохи назад і згадаємо, що Україна зобов'язалась дотримуватися Цілей сталого розвитку, Зеленого Європейського курсу, а також інших програм, які спрямовані на збереження довкілля. Відновлювальна енергетика є чи не основним способом виконання і дотримання даних цілей. Проте, дуже важливо розуміти і пам'ятати, що відновлювальне енергія є непостійною, не прогнозованою і залежить від ряду атмосферних речей.

У розділі 2.1 було зазначено про потужності відновлювальних джерел енергії в Україні і де вони переважно знаходились. Насамперед, станом на кінець 2021 року структура генерації електроенергії в Україні розподілялась наступним чином: АЕС-55,1%; ТЕС та ТЕЦ-29,3%; відновлювальні джерела- 8,9%; ГЕС та ГАЕС- 6,7%. А в наступному році, 2022, наша енергетика зазнала непоправимих втрат. За словами колишньої міністерки України- Ольги Буславець під час онлайн-конференції, присвяченій «Відновлювальній енергетиці та енергоефективності у XXI столітті», яка відбулася 18-19 травня 2024 року, від початку повномасштабної війни було втрачено близько 55% генерації: АЕС-44%; ТЕС-93%; блочні ТЕЦ- 42%; неблочні ТЕЦ-72%; ГЕС-59%; ГАЕС-36%; ВЕС-79%; СЕС-30%. Лише за весну 2024 року було зруйновано до 8 ГВт потужностей, що перевищує масштаби втрат за дві пройдені зими. Зазначимо, що ще до весняних атак 2024 року, зруйновані потужності енергетики не були до кінця відновлені, а після нових атак ми вже можемо із достовірністю говорити про дефіцит електроенергії, який буде наявним не лише в зимовий час, а й в літку. Очікується, що

в літній період 2024 року дефіцит потужностей складатиме 4ГВт, а взимовий зросте до 5 ГВт.

Говорячи про покриття дефіциту, зазначимо, що в літній час воно можливе за рахунок роботи сонячних електричних станцій, проте, важко покладатись на лише сонячні дні, як ми зазначали вище це є непрогнозованим явищем. Задля використання потужностей СЕС по максимуму, необхідний комплексний підхід, який включає регулювання енергосистеми в часи відсутності сонця. До 2022 року цими регулювальниками виступали ТЕС, 93% потужностей яких на сьогодні знищено.

Також зазначимо, що використання джерел відновлювальної енергетики набиратиме все більшої популярності, що зумовлено турботою про довкілля. А отже, нам треба розробити комплексний підхід, задля отримання енергії від відновлювальних джерел. Втілити це рішення допоможуть системи накопичення енергії. Розберемо принцип їх роботи на прикладі СЕС: (1) енергія, яка виробляється фото-модулями надходить на інвертор; (2) в першу чергу відбувається живлення активних пристроїв; (3) надлишкова енергія, яка не була використана активними пристроями, йде на накопичувач. З цього накопичувача надалі буде використовуватись енергія задля покриття споживацьких потреб, коли вони не будуть задоволені генерацією (тобто, обсяг генерації енергії сонця буде нижчим за потреби, зазвичай це нічний час або похмура погода).

Головною перевагою даних систем накопичення енергії від ТЕС, які раніше активно використовували, задля регулювання ВДЕ, є майже нульові викиди в атмосферне повітря. В той час як ТЕС були найбільшими забруднювачами повітря, оскільки під час їх роботи відбувалось спалювання вугілля, газу та мазуту, які виділяли шкідливі речовини.

Отже, як ми з вами могли переконатися, накопичувачі для відновлювальної енергії слугують чудовим способом для регулювання сектору ВДЕ дотримання

принципів сталого розвитку, тобто збереження довкілля. Оскільки, Україна прагне до мінімізації впливу на навколишнє середовище і розвитку відновлювальної енергетики, яка є майбутнім у енергетичній сфері, то цей розвиток і дотримання цілей зменшення впливу на довкілля- неможливий без накопичувачів. Розвиток ВДЕ має відбуватись паралельно з розвитком накопичувачів, які виконуватимуть роль регулювання споживання електроенергії під час роботи відновлювальної енергетики, що даватиме змогу працювати без теплових станцій, які є основними забруднювачами повітря.

Головним питанням залишаються кошти, а точніше, де їх брати. На кінець 2023 року потужність сектору ВДЕ склала 8773 МВт [95]. Проте, оцінити скільки систем накопичення для збереження енергії необхідно встановити достатньо важко на сьогодні. Оскільки, фактор війни щогодини вносить свої зміни в ситуацію по енергосистемі України. Остання інформація, яка шириться в інформаційному просторі, стосується висловлювання Максима Зоріна- радника Голови правління НЕК України: «...10-річну перспективу українська енергосистема потребуватиме 800 МВт СНЕ, орієнтовна потреба в інвестиціях – \$0,7 млрд» [96].

Отже, задля того, щоб віднайти кошти на встановлення систем накопичення енергії, ми можемо звернутись до зелених облігацій- одного з головних інструментів зеленого банкінгу. Зелені облігації мають ряд переваг, основна з яких- привабливість у інвесторів, а оскільки, на сьогодні, в Україну йде багато інвестицій, то це може стати чудовою можливістю залучення коштів. Також вибір в сторону зелених облігацій ми можемо обґрунтувати тим, що вони мають довший термін погашення ніж звичайні облігації. Це ми можемо вважати суттєвим плюсом, бо системи накопичення енергії є дуже капіталомісткими проектами, які потребують на початкових етапах великих інвестицій.

В свою чергу зелені облігації можуть значним чином простимулювати розвиток зеленого банкінгу. Надати нові можливості для інвестицій, підвищити рівень прозорості, а також сприяти розвитку ринку зелених фінансових інструментів.

Висновки до розділу 3

Отже, підсумовуючи даний розділ, зазначимо, що повномасштабна війна має руйнівний вплив на економіку та довкілля України, в особливості на зелений банкінг. На сьогодні, наша держава має великі втрати- загибель великої кількості людей, знищена інфраструктура. Окрім цього, війна має сильний вплив на забруднення навколишнього середовища, яке пояснюється щоденними ракетними атаками.

Серйозної шкоди війна завдала водним ресурсам і сільському господарству. На сьогодні, рівень забруднення води не дозволяє її вживати, також знищено частину водних організмів. У сільському господарстві частина земель знищена або не підлягає подальшій обробці під посів.

Війна жахливо вплинула на економічний сектор України. Різке падіння ВВП, міграції людей (як внутрішня, так і зовнішня), зростання безробіття та рівня бідності серед громадян.

Насамперед в усій цій жахливій ситуації, яку спричинила війна, хочеться відзначити банківський сектор України. Він зміг вистояти в перші тижні ударів, продовжив працювати, не зважаючи на відключення світла, руйнування інфраструктури, втрату персоналу. Можемо відзначити, навіть, певні покращення- поява онлайн-банкінгу, майже в усіх банках країни, що було рідкістю в довоєнний час. Стійкості банківський сектор може завдячити НБУ, який вчасно вжив ряд заходів.

Зазначимо про те, що в Україні, на сьогодні, зруйновано біля 55% потужностей електроенергії, що призводить до її дефіциту, а також зріс рівень забруднення повітря. Задля покриття даного дефіциту необхідне відновлення станцій електроенергії, проте, варто зробити наголос на побудові станцій, саме з відновлювальної електроенергії, які не мають такого шкідливого впливу на довкілля, більш того, сприятимуть дотриманню Цілей сталого розвитку, які зобов'язалась виконати Україна. Проте, побудова станцій ВДЕ без накопичувачів не матиме такого результату і майбутнього, як з ними, оскільки

дана енергія є не постійною і потребує регулювання. Раніше, даними регулювальниками виступали ТЕС (найбільші забруднювачі повітря), які в часи неможливості отримання енергії з ВЕД, починали забезпечувати енергією, на сьогодні 93% їх потужностей знищено. Саме це дає поштовх до будівництва станцій накопичення відновлювальної енергії, які є більш екологічно чистими і допоможуть знизити залежність від викопного палива.

Отже, ми також можемо зазначити, що війна та блек-аут, в якомусь сенсі, також і позитивно вплинули на зелений банкінг- створивши можливості для його подальшого розвитку. Знайти цьому підтвердження ми можемо в зростаючому попиті на альтернативні джерела енергії та підвищення державної підтримки зелених проектів. Зелені облігації, про які зазначено вище, відіграють важливу роль у розвитку зеленого банкінгу. Їх використання може допомогти Україні залучати інвестиції в зелені проекти, знизити ризики для інвесторів- усе це, в свою чергу сприяє пошвавленню розвитку зеленого банкінгу.

Підсумовуючи, в Україні, на сьогодні, існують переваги у розвитку зеленого банкінгу, навіть, не зважаючи на виклики, спричинені війною та блекаутами. Задля подальшої реалізації програм, по розвитку зеленого банкінгу, необхідна комплексна робота уряду, населення, міжнародних організацій та банків.

ВИСНОВКИ

Під час написання даної кваліфікаційної роботи, з теми «Зелений банкінг: світові тенденції та розвиток в Україні», ми дослідили ряд понять та прийшли до певних висновків.

По-перше, сталий розвиток - продовження вчення В. І. Вернадського про ноосферу. На сьогодні весь світ прийшов до розуміння важливості саме сталого розвитку, задля збереження ресурсів для майбутніх поколінь. Світовою спільнотою було розроблено ряд документів, які стосуються збереження довкілля, майже до виконання всіх долучилась і Україна, запровадивши і власні цілі, в цьому напрямку.

По-друге, зазначимо, що зелений банкінг є одним з ключових інструментів у досяганні мети сталого розвитку. Саме за його допомоги відбувається фінансування проектів, які стосуються сталого розвитку. В наш час вже існує ряд країн з достатньо добре розвинутим зеленим банкінгом, що підтверджує аналіз їх звітів, яскравий приклад Китай, який ми зазначали у 2 розділі. В Україні зелений банкінг набуває все більшої популярності, оскільки наша держава має мету - перейти до зеленої економіки.

По-третє, на сьогодні, у світі все більше зростає ринок зелених фінансових інструментів (зелені облігації); попит на екологічні продукти; набуває поширення використання саме відновлювальних джерел енергії, задля забезпечення потреб населення. Держави все більше стимулюють розвивати зелений банкінг. Зазначимо також і про Принципи Екватора, які були розроблені у 2003 році і до яких доєдналось 34 країни світу. Їх мета полягає у тому, що це важливі стандарти для екологічного фінансування проектів.

По-четверте, до повномасштабної війни, в Україні було розроблено ряд документів, таких як «Політика розвитку сталого фінансування до 2025 року» та інші, які мали в собі чіткий план, як Україна цього зможе досягти в зазначені терміни. Також

там містилась інформація, про інвестиції, які були необхідні. Окрім цього, Україна до 24 лютого 2022 року випустила перші зелені облігації, які є ключовим напрямком у зеленому банкінгу.

По-п'яте, зазначимо, що війна, розв'язана росією жахливим чином вплинула на Україну. Ця війна принесла непоправимі втрати - внутрішня і зовнішня міграція населення, смертність, зростання безробіття, зростання бідності, руйнація інфраструктури, погіршення якості атмосферного повітря, забруднення води, знищення ґрунтів, знищення енергетики, падіння рівня ВВП. Все це призвело до того, що Україна не в змозі вчасно виконати всі зобов'язання щодо збереження довкілля, до яких вона підключилась раніше, більш того, на сьогодні, в нас зріс рівень забруднення і нам необхідні інвестиції не лише задля дотримання цілей сталого розвитку, а й для відновлення нашої держави від військових дій.

По-шосте, оскільки, на сьогодні, в нас знищено біля 55% потужностей електроенергії і наявний дефіцит, не тільки в зимовий час, а й влітку, то нам необхідно повністю змінити погляд на енергосистему, зробивши наголос на відновлювальних джерелах енергії, що, в свою чергу, допоможе знизити рівень забруднення повітря.

По-сьоме, важливо, що розвиток станцій з відновлювальних джерел енергії має йти паралельно із розвитком накопичувачів, для цих відновлювальних джерел. Оскільки, як зазначалось вище, ці джерела - непостійні, непрогнозовані, і задля їх використання необхідні регулятори. В якості екологічних регуляторів будуть виступати накопичувачі, бо раніше використані ТЕС на 93% знищенні, більш того, іони були головними забруднювачами повітря.

Отже, підсумовуючи роботу, ми можемо надати наступні рекомендації :

1. Необхідно розробити національну стратегію з розвитку зеленого банкінгу в Україні, враховуючи сучасні фактори.

2. Необхідно підвищити кваліфікацію робітників у сфері банкінгу, через освітні програми.
3. Проводити освітні програми серед молоді (в садках, школах, університетах), з метою важливості збереження довкілля.
4. Державі необхідно стимулювати перехід підприємств та населення до зеленої економіки за допомогою зниження податків, низькими відсотковими ставками на кредити, для придбання/встановлення екологічного обладнання, техніки.
5. Зробити рішучі кроки в переході до зеленої економіки, бо, враховуючи наявний обсяг руйнації потужностей, необхідно буде створювати нові станції, задля закриття дефіциту. Найкраще, буде будувати самі станції з відновлювальних джерел енергії, які будуть мінімально забруднювати наше повітря і які є майбутнім не тільки в Україні, а й у світі.
6. Одночасно з будівництвом станцій з ВДЕ будувати станції з накопичення відновлювальної енергетики.
7. Використовувати зелені облігації задля побудови накопичувачів для ВДЕ, тим самим це допоможе розвитку зеленого банкінгу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вернадский В. И. Размышления натуралиста. Научная мысль как планитарное явление. Москва : Наука, 1977. 193 с.
<https://www.geokniga.org/bookfiles/geokniga-razmyshleniyanaturalistanauchnayamyslkakplanetnoeyavlenie1.pdf>
2. Супрун Н. А. Вчення В. Вернадського про ноосферу в контексті теорії сталого розвитку / Супрун Наталія Анатоліївна // Тези Круглого столу "С. Подолинський, В. Вернадський, М. Руденко - подвижники природничих засад економічного мислення і господарювання", 18 листопада 2020 року / ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана", Кафедра економічної теорії. - Київ : КНЕУ, 2020. - С. 52-56.
<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c4ee56ff-6b94-4a80-b3e4-66ee48e32405/content>
3. Вернадский В. И. Несколько слов о ноосфере. «Успехи современной биологии». 1944. Т. 18, № 2. С. 113–120.
<file:///C:/Users/User/Documents/%D0%A3%D0%9D%D0%98%D0%92%D0%95%D0%A0%20%D0%A3%D1%87%D0%B5%D0%B1%D0%B0/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC/%D0%9D%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE%20%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%20%D0%BE%20%D0%BD%D0%BE%D0%BE%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%20%D0%92%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf>
4. Національний банк України.
URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025.pdf?v=7 (дата звернення: 03.05.2024).
5. Стокгольмська конференція | Національний екологічний центр України. Національний екологічний центр України.
URL: <https://necu.org.ua/stokgolmska-konferencziya/> (дата звернення: 03.05.2024).

6. Перегляд Сталий розвиток: етапи становлення, сутність поняття, основні вектори та інтерфейси. Наукова періодика Каразінського університету. URL: <https://periodicals.karazin.ua/db/article/view/19181/17464>
7. United Nations Conference on the Human Environment, 5-16 June 1972, Stockholm. United Nations Conferences | Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/stockholm1972>.
8. United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992. United Nations Conferences | Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>.
9. Кіотський протокол | Національний екологічний центр України. Національний екологічний центр України. URL: <https://necu.org.ua/kiotskyj-protokol/>
10. Додаткова інформація про цілі розвитку тисячоліття. Академія Української преси. URL: <https://aup.com.ua/uploads/Dovidka.pdf>.
11. World Summit on Sustainable Development, 26 August-4 September 2002, Johannesburg. United Nations Conferences | Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/johannesburg2002>.
12. United Nations Summit on Sustainable Development, 25-27 September 2015, New York. United Nations Conferences | Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/conferences/environment/newyork2015>.
13. Support Sustainable Development and Climate Action. United Nations Conferences | Environment and sustainable development. URL: <https://www.un.org/en/our-work/support-sustainable-development-and-climate-action>.
14. В Brundtland, H. Our Common Future, (Oxford: Oxford University Press, for the World Commission on Environment and Development, 1987)

15. Базові документи – Сталий розвиток для України. Сталий розвиток для України – Сталий розвиток для України. URL: <https://dev.sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvitok/bazovi-dokumenti/>
16. Сталий розвиток для України – Сталий розвиток для України. URL: https://dev.sd4ua.org/wp-content/uploads/2015/02/SD_resolution_NY_2015.pdf
17. Овчаренко К. Ю. "Міжнародне економічне співробітництво України в розвитку "зеленої економіки"" : дипломна робота. Київ, 2020. 140 с.
18. М-во економічного розвитку і торгівлі України. Цілі Сталого Розвитку: Україна. 2017. 175 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>.
19. Магомедов Р. Ми підтримуємо стале фінансування і запроваджуємо зелені інструменти. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/my-pidtrymuemo-stale-finansuvannia-i-zaprovadzhuemo-zeleni-instrumenty-ruslan-mahomedov-holova-nktspf/>
20. Веклич О. «Зелений» банкінг: сутність, механізм та інструменти реалізації. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2019_ZELEN_INVEST.pdf
21. The Equator Principles - Equator Principles. Equator Principles. URL: <https://equator-principles.com/about-the-equator-principles/>
22. Луців, Б., Дзюблюк, О., Чайковський, Я., Луців, П., & Чайковський, Є. (2024). РОЛЬ ЗЕЛЕНОГО БАНКІНГУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(54), 23–36. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4250>
23. Головна – Економічний вісник НГУ. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2023/1/EV20231_068-075.pdf
24. MIKLIŃSKI M. TOWARDS GREEN BANKING. *Financial Law Review*. 2023. No. 31 (3)/2023. URL: <https://doi.org/10.4467/22996834FLR>.
25. Енергоефективні перспективи для «зеленого» банкінгу. Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/05/31/65612386/>

26. ESG-ризиків у банківській сфері. KPMG.
URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/01/esg-risks-in-banks.html>
27. ESTABLISHING CHINA'S GREEN FINANCIAL SYSTEM. Home | Convention on Biological Diversity.
URL: <https://www.cbd.int/financial/privatesector/china-Green%20Task%20Force%20Report.pdf>
28. The Green Evolution Environmental Policies and Practice in China's Banking Sector. BankTrack.
URL: https://www.banktrack.org/download/the_green_evolution_environmental_policies_and_practice_in_the_chinese_banking_sector/green_evolution_2008_foe_final.pdf
29. Zhang, Jing, Song, Ziyang and Nedopil, Christoph, 2024, China green finance status and trends 2023-2024, Griffith Asia Institute, Griffith University (Brisbane) and Green Finance & Development Center, FISF Fudan University (Shanghai), DOI: 10.25904/1912/5205
30. Sukhdev P., Stone S., Nuttall N. Green economy Developing Countries Success Stories. United Nations Environment Programme, 2010.
URL: https://www.mase.gov.it/sites/default/files/archivio/allegati/rio_20/unep_developing_countries_success_stories_eng.pdf
31. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : ЗАКОН УКРАЇНИ від 28.02.2019 р. № 2697-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.
32. АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ОНОВЛЕНОГО НАЦІОНАЛЬНО ВИЗНАЧЕНОГО ВНЕСКУ УКРАЇНИ ДО ПАРИЗЬКОЇ УГОДИ. М-во зах. довкілля та природ. ресурсів України, 2021. 57 с. URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/Analitichnyj-oglyad-NVV-lypen-2021.pdf>.
33. Тверезовська, О., & Гриценко, Л. (2022). РОЛЬ ЗЕЛЕНОГО ПРОЄКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ

УКРАЇНИ. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6(47), 124–138. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3933>

34. Renewable energy statistics 2023. IRENA – International Renewable Energy Agency. URL: <https://www.irena.org/Publications/2023/Jul/Renewable-energy-statistics-2023>

35. Opendatabot. 1 мільйон авто було ввезено в Україну у 2021 році – Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/electocars2021>

36. Делегація України на засіданні Водної конвенції у Женеві привернула увагу міжнародної спільноти до екоциду рф – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України – офіційний сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/delegatsiya-ukrayiny-na-zasidanni-vodnoyi-konventsii-u-zhenevi-pryvernula-uvagu-mizhnarodnoyi-spilnoty-do-ekotsydu-rf/>

37. Маркевич К. “ЗЕЛЕНІ” ІНВЕСТИЦІЇ У СТАЛОМУ РОЗВИТКУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ : Аналіт. доп. / Наук. консультант В. Сіденко. Київ : Центр Разумк. та “Заповіт”, 2019. 316 с.

38. "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV : станом на 22 лют. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.

39. Green Bond Principles » ICMA. The International Capital Market Association » ICMA. URL: <https://www.icmagroup.org/sustainable-finance/the-principles-guidelines-and-handbooks/green-bond-principles-gbp/>

40. Звіт зі сталого розвитку 2019. Укргазбанк, 2019. 78 с. URL: https://www.ukrgasbank.com/upload/file/ugb_report2019.pdf.

41. Звіт зі сталого розвитку 2020. Укргазбанк, 2020. 105 с. URL: https://www.ukrgasbank.com/upload/file/ugb_report_2020.pdf.

42. Ощадбанк. Ощадбанк ✓ Мій банк. Моя країна. URL: <https://www.oschadbank.ua/search?q=Зелена%20енергія>

43. Зелений банкінг. Райффайзен Банк Аваль.
URL: https://raiffeisen.ua/search?_token=Im9IXgiwPFtCErwZRbX0fIFkXnOj4Hs0Yc hPL45k&q=Зелений+банкінг
44. Еко | ПроКредит Банк. Банківські послуги для приватних клієнтів та бізнесу | ПроКредит Банк. URL: <https://procreditbank.com.ua/eco>
45. Укрексімбанк та НЕФКО започатковують нову програму з фінансування «зелених» проектів. Укрексімбанк.
URL: <https://www.eximb.com/ua/bank/press/novyny-banku/ukreksimbank-ta-nefko-zapochatkovuyut-novu-programu-z-finansuvannya-zelenyh-proektiv.html>.
46. Екологічно - АТ АКБ "Львів" - надійно, вигідно, зручно. АТ АКБ "Львів" - надійно, вигідно, зручно. URL: <https://www.banklviv.com/ekologichno>
47. Громадянам – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України – офіційний сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/gromadyanam/>
48. Війська РФ розмістили свою техніку на території заповідника Асканія-Нова. Суспільне | Новини. URL: <https://suspilne.media/kherson/566215-vijska-rf-rozmistili-svou-tehniku-na-teritorii-zapovidnika-askania-nova-na-hersonsini/>
49. Асканія-Нова | 7 чудес України. 7 чудес України.
URL: <https://7chudes.in.ua/nominaciyi/askaniya-nova-2/>
50. УКРАЇНА, ШКОДА ДОВКІЛЛЮ, ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ / О. Ангурець та ін. 2023. URL: <https://cleanair.org.ua/wp-content/uploads/2023/03/cleanair.org.ua-war-damages-ua-version-04-low-res.pdf>.
51. Станкевич С.В. Техноекологія: навч. посібн. [Technoecology: tutorial] / С.В. Станкевич, Л.В. Головань; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. – Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2020. – 338 с. Режим доступу: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2021/Stankevich_2020_338.pdf
52. У Повітряних силах розповіли, скільки ракет росіяни випустили по Україні з початку повномасштабного вторгнення. Новини України та Світу.

Головні і останні новини - NV. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/skilki-raket-vipustila-rosiya-po-ukrajini-2024-novini-ukrajini-50395240.html>

53. Економічна правда. Які підприємства найбільше постраждали від російських окупантів. Список активів. Економічна правда.

URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/12/685601/>

54. Загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України, зросла до майже \$155 млрд – оцінка KSE Institute станом на січень 2024 року. Kyiv School of Economics. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-zroslo-do-mayzhe-155-mlrd-otsinka-kse-institute-stanom-na-sichen-2024-roku/>

55. GDP, current prices, Ukraine.

URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/UKR?zoom=UKR&highlight=UKR>

56. Real GDP growth, Ukraine.

URL: https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/UKR?zoom=UKR&highlight=UKR

57. Population, Ukraine.

URL: <https://www.imf.org/external/datamapper/LP@WEO/UKR?zoom=UKR&highlight=UKR>

58. Політика щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Policy_rozvytok-stalogo-finansuvannja_2025.pdf?v=7

59. Екологічна свідомість українців & довкілля – Екологія Право Людина. Екологія Право Людина. URL: <https://epl.org.ua/eco-analytics/ekologichna-svidomist-ukrayintsiv-dovkillya/>

60. Edmans, Alex. The Green Banking Revolution: How Sustainable Finance Can Change the World. HarperCollins, 2021.

61. Перелік цих країн наведено у designed & non-designed countries of the Equator Principles, <https://equator-principles.com/about-the-equator-principles/>
62. Перелік цих фінансових інституцій наведено у *EP Association Members & Reporting*. – Equator Principles, <https://equator-principles.com/signatories-epfis-reporting/>
63. Biswas,N. (2011). Sustainable Green Banking Approach: The Need of the Hour. *Business Spectrum*, 1(1),32-38. https://admin.iaasouthbengalbranch.org/journal/1_Article5.pdf7.
64. Lalon, R. (2015). Green banking: Going green. *International Journal of Economics, Finance and Management Sciences*, 3(1), 34-42. <http://dx.doi.org/10.11648/j.ijefm.20150301.156>.
65. Barua, S. (2020). Principles of Green Banking: Managing Environmental Risk and Sustainability. Berlin: Walter de Gruyter GmbH. <https://doi.org/10.1515/97831106643178>.
66. How Green Banks Assess and Report Impacts. – Green Bank Network Issue Brief, Natural Resources Defense Council, 2018, p.1, <https://www.nrdc.org/sites/default/files/green-banks-assess-report-impacts-ib.pdf>.
67. Environmental Responsibility in the Chinese Banking Sector. BankTrack. URL: https://www.banktrack.org/download/time_to_go_green_environmental_responsibility_in_the_chinese_banking_sector/0_0_070509_chinese_bank_public_report_final.pdf
68. National People's Congress(NPC), 2006: The 11th Five-Year Plan of National Economy and Social Development of People's Republic of China. Approved by the Forth Plenary of People's Congress, 2006;
69. China Green Bond Principles. 2022. 17 p. URL: <https://www.nafmii.org.cn/ggtz/gg/202207/P020220801631427094313.pdf>.
70. There are currently four types of Green Bonds (additional types may emerge as the market develops and these will be incorporated in GBP updates): 1) standard green

use of proceeds bond including carbon neutral bond and blue bond; 2) green project revenue bond; 3) carbon yield green bond; and 4) green asset-backed securities.

<https://www.moodys.com/web/en/us/capabilities/esg/resources/insights/china-green-bond-principles-will-support-the-domestic-sustainable-finance-markets-development-and-align-with-international-standards.html>

71. PREFEITURA MUNICIPAL DE CURITIBA.

URL: <https://www.curitiba.pr.gov.br/>.

72. THE MAHATMA GANDHI NATIONAL RURAL EMPLOYMENT GUARANTEE ACT 2005. Ministry Of Rural Development, Government Of India.

URL: https://nrega.nic.in/MGNREGA_new/Nrega_home.aspx

73. Ministry of Forest and Environment. Ministry of Forest and Environment.

URL: <https://www.mofe.gov.np/>

74. Fund for the Protection of Water (FONAG). The Nature Conservancy.

URL: <https://www.fondosdeagua.org/en/the-water-funds/water-fund-maps/fund-for-the-protection-of-water-fonag/>

75. Паризька угода. Офіційний вебпортал парламенту України.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161#Text

76. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція). Офіційний вебпортал парламенту України.

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text

77. The European Green Deal. EUR-Lex – Access to European Union law – choose your language.

URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>

78. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2020 році. Держстат України.

URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ns/vzrap/vzrap_20ue.xls

79. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2021 році. Держстат України.
URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ns/vzrap_21_ue.xls
80. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2013 році. Держстат України.
URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/ns_rik/ns_u/vosr_u2013.html
81. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2014 році. Держстат України.
URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/ns_rik/ns_u/vosr_u2014.html
82. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2015 році. Держстат України.
URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/ns_rik/ns_u/vosr_u2015.html
83. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2016 році. Держстат України.
URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/ns_rik/ns_u/vosr_u2016.html
84. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2017 році. Держстат України.
URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ns/vzap/vzrap2017_u.zip
85. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2018 році. Держстат України.
URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ns/vzap/vzrap2018_u.xls
86. Викиди забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у 2019 році. Держстат України.
URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ns/vzrap/vzrap_u.xls
87. Green bonds issued worldwide 2014-2022 | Statista. Statista.
URL: <https://www.statista.com/statistics/1289406/green-bonds-issued-worldwide/>
88. Volume of labelled green bond issuance since 2007.
URL: https://www.researchgate.net/publication/334194432_A_Decade_of_Green_Bond

s -

[the Origins the Present and the Future/figures?lo=1&utm_source=google&utm_medium=organic.](#)

89. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур за їх видами та по регіонах у 2020 році (остаточні дані). Держстат України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/sg/pvzu/pvzu2020_xl.zip

90. Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур за їх видами та по регіонах у 2023 році (остаточні дані). Держстат України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/sg/pvzu/pvz23.zip>

91. Green bonds issued worldwide by country 2022 | Statista. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/1289016/green-bonds-issued-worldwide-by-country/#:~:text=Green%20bonds%20issued%20in%20China,of%20green%20bonds%20in%202022.>

92. Бригінець О. О. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ БАНКІВСЬКОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ. Часопис Київського університету права. 2023. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/861/800/>.

93. Національний банк України. Річний звіт Національного банку України за 2023 рік. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2023-rik>

94. What is Battery Energy Storage System (BESS) and how it works. Enel X. URL: <https://corporate.enelx.com/en/question-and-answers/what-is-battery-energy-storage>

95. В Україні у 2023 році потужності зеленої генерації зросли до 8,7 ГВт. Інфографіка. ЕкоПолітика. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/v-ukraini-u-2023-roci-potuzhnosti-zelenoi-generacii-zrosli-do-8-7-gvt-infografika/>

96. Установки зберігання енергії в енергосистемі України. Стан та перспективи розвитку | Global Compact. Global Compact. URL: <https://globalcompact.org.ua/news/установки-зберігання-енергії-в-енерг-2/>

97. Вторинний сектор господарства. Сайт geografi MOZIL2!.

URL: <https://geografi MOZIL2.jimdo free.com/головна/електроенергетика-україни-та-світу/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Цілі України у сфері сталого розвитку до 2030 року

№	Ціль	Завдання до 2030 року
1	Подолання бідності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скоротити рівень бідності в 4 рази, зокрема шляхом ліквідації її крайніх форм; 2. Збільшити охоплення бідного населення адресними програмами соціальної підтримки; 3. Підвищити життєстійкість соціально вразливих верств населення.
2	Подолання голоду, розвиток сільського господарства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечити доступність збалансованого харчування на рівні науково обґрунтованих норм для всіх верств населення; 2. Підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій; 3. Забезпечити створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують кість земель та ґрунтів, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій; 4. Знизити волатильність цін на продукти харчування.
3	Міцне здоров'я і благополуччя	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знизити материнську смертність; 2. Мінімізувати смертність, якій можна запобігти, серед дітей віком до 5 років; 3. Зупинити епідемії ВІЛ/СНІДу та туберкульозу, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик та засобів лікування; 4. Знизити передчасну смертність від неінфекційних захворювань; 5. Знизити на чверть передчасну смертність населення, у тому числі за рахунок

Продовження додатку А
Продовження таблиці А.1

№	Ціль	Завдання до 2030 року
		<p>упровадження інноваційних підходів до діагностики захворювань;</p> <p>6. Знизити рівень отримання тяжких травм і смертності внаслідок ДТП, у тому числі за рахунок використання інноваційних практик реанімування, лікування та реабілітації постраждалих унаслідок ДТП;</p> <p>7. Забезпечити загальну якісну імунізацію населення з використанням інноваційних препаратів;</p> <p>8. Знизити поширеність тютюнокуріння серед населення з використанням інноваційних засобів інформування про негативні наслідки тютюнокуріння;</p> <p>9. Здійснити реформу фінансування системи охорони здоров'я.</p>
4	Якісна освіта	<p>1. Забезпечити доступність якісної шкільної освіти для всіх дітей та підлітків;</p> <p>2. Забезпечити доступність якісного дошкільного розвитку для всіх дітей;</p> <p>3. Забезпечити доступність професійної освіти;</p> <p>4. Підвищити якість вищої освіти та забезпечити її тісний зв'язок з наукою, сприяти формуванню в країні міст освіти та науки;</p> <p>5. Збільшити поширеність серед населення знань і навичок, необхідних для отримання гідної роботи та підприємницької діяльності;</p> <p>6. Ліквідувати гендерну нерівність серед шкільних учителів;</p>

Продовження додатку А

Продовження таблиці А.1

№	Ціль	Завдання до 2030 року
		<p>7. Ліквідувати гендерну нерівність серед шкільних учителів;</p> <p>8. Створити у школах сучасні умови навчання, включаючи інклюзивне, на основі інноваційних підходів.</p>
5	Гендерна рівність	<p>1. Створити умови для ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок і дівчат;</p> <p>2. Знизити рівень гендерно зумовленого та домашнього насильства, забезпечити ефективне запобігання його проявам та своєчасну допомогу постраждалим;</p> <p>3. Заохочувати спільну відповідальність за ведення господарства та виховання дитини;</p> <p>4. Забезпечити рівні можливості представництва на вищих рівнях прийняття рішень у політичному та суспільному житті;</p> <p>5. Розширити доступ населення до послуг з планування сім'ї та знизити рівень підліткової народжуваності;</p> <p>6. Розширити економічні можливості жінок</p>
6	Чиста вода та належні санітарні умови	<p>1. Забезпечити доступність якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання;</p> <p>2. Забезпечити доступність сучасних систем водовідведення, будівництво та реконструкцію водозабірних та каналізаційних очисних споруд із застосуванням новітніх технологій та обладнання;</p>

Продовження додатку А
Продовження таблиці А.1

№	Ціль	Завдання до 2030 року
---	------	-----------------------

		<ul style="list-style-type: none"> 3. Зменшити обсяги скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочищення на державному та індивідуальному рівнях; 4. Підвищити ефективність водокористування; 5. Забезпечити впровадження інтегрованого управління водними ресурсами.
7	Доступна та чиста енергія	<ul style="list-style-type: none"> 1. Розширити інфраструктуру та модернізувати мережі для забезпечення надійного та сталого енергопостачання на основі впровадження інноваційних технологій; 2. Забезпечити диверсифікацію постачання первинних енергетичних ресурсів; 3. Збільшити частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок введення додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел; 4. Підвищити енергоефективність економіки.
8	Гідна праця та економічне зростання	<ul style="list-style-type: none"> 1. Забезпечити стійке зростання ВВП на основі модернізації виробництва, розвитку інновацій, підвищення експортного потенціалу, виводу на зовнішні ринки продукції з високою часткою доданої вартості; 2. Підвищувати ефективність виробництва на засадах сталого розвитку та розвитку високотехнологічних конкурентних виробництв; 3. Підвищити рівень зайнятості населення;

Продовження додатку А
Продовження таблиці А.1

№	Ціль	Завдання до 2030 року
		<ul style="list-style-type: none"> 4. Підвищити рівень зайнятості населення; 5. Скоротити частку молоді, яка не працює, не

		<p>навчається і не набуває професійних навичок;</p> <p>6. Сприяти забезпеченню надійних та безпечних умов праці для всіх працюючих, зокрема шляхом застосування інноваційних технологій у сфері охорони праці та промислової безпеки;</p> <p>7. Створити інституційні та фінансові можливості для самореалізації потенціалу економічно активної частини населення та розвитку креативної економіки.</p>
9	Промисловість, інновації та інфраструктура	<p>1. Розвивати якісну, надійну, сталу та доступну інфраструктуру, яка базується на використанні інноваційних технологій, у т. ч. екологічно чистих видів транспорту;</p> <p>2. Забезпечити розширення використання електротранспорту та відповідної мережі інфраструктури; Забезпечити доступність дорожньо-транспортної інфраструктури, яка базується на використанні інноваційних технологій, зокрема через розширення форм участі держави у різних інфраструктурних проектах;</p> <p>3. Сприяти прискореному розвитку високо- та середньо-високотехнологічних секторів переробної промисловості, які формуються на основі використання ланцюгів «освіта – наука – виробництво» та кластерного підходу за напрямками: розвиток інноваційної екосистеми;</p>

Продовження додатку А
Продовження таблиці А.1

№	Ціль	Завдання до 2030 року
		4. Створити фінансову та інституційну системи (інноваційну інфраструктуру), що забезпечуватимуть розвиток наукових

		досліджень та науковотехнічних (експериментальних) розробок; 5. Забезпечити доступність Інтернету, особливо у сільській місцевості; 6. Забезпечити збільшення участі молоді у наукових дослідженнях.
10	Скорочення нерівності	1. Забезпечити прискорене зростання доходів найменш забезпечених 40% населення; 2. Запобігати проявам дискримінації в суспільстві; 3. Забезпечити доступність послуг соціальної сфери; 4. Проводити політику оплати праці на засадах рівності та справедливості; 5. Провести реформу пенсійного страхування на засадах справедливості та прозорості.
11	Сталий розвиток міст і громад	1. Забезпечити доступність житла; 2. Забезпечити розвиток поселень і територій виключно на засадах комплексного планування та управління за участю громадськості; 3. Забезпечити збереження культурної і природної спадщини із залученням приватного сектору; 4. Забезпечити своєчасне оповіщення населення про надзвичайні ситуації з використанням інноваційних технологій; 5. Зменшити негативний вплив забруднюючих

Продовження додатку А
Продовження таблиці А.1

№	Ціль	Завдання до 2030 року
		речовин, у т. ч. на довкілля міст, шляхом використання інноваційних технологій; 6. Забезпечити розробку і реалізацію стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих

		місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції.
12	Відповідальне споживання та виробництво	<ol style="list-style-type: none"> 1. Знизити ресурсоемність економіки; 2. Зменшити втрати продовольства у виробничозбутових ланцюжках; 3. Забезпечити стале використання хімічних речовин на основі інноваційних технологій та виробництв; 4. Зменшити обсяг утворення відходів і збільшити обсяг їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв.
13	Пом'якшення наслідків зміни клімату	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обмежити викиди парникових газів в економіці.
14	Збереження морських ресурсів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скоротити забруднення морського середовища; 2. Забезпечити стале використання і захист морських та прибережних екосистем, підвищення їх стійкості та відновлення на основі інноваційних технологій; 3. Запровадити ефективне регулювання видобутку морських біоресурсів.
15	Захист та відновлення екосистем суші	<ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечити збереження, відновлення та стале використання наземних і внутрішніх прісноводних екосистем;

Продовження додатку А
Продовження таблиці А.1

№	Ціль	Завдання до 2030 року
		<ol style="list-style-type: none"> 2. Сприяти сталому управлінню лісами; 3. Відновити деградовані землі та ґрунти з використанням інноваційних технологій; 4. Забезпечити збереження гірських екосистем.
16	Мир, справедливість та сильні	<ol style="list-style-type: none"> 1. Скоротити поширеність насильства; 2. Збільшити виявлення постраждалих від торгівлі людьми та всіх форм експлуатації;

	інститути	<ol style="list-style-type: none"> 3. Підвищити рівень довіри до суду та забезпечити рівний доступ до правосуддя; 4. Зміцнити систему запобігання та протидії легалізації доходів; 5. Скоротити незаконний обіг зброї, боєприпасів та вибухових матеріалів; 6. Скоротити масштаби корупції; 7. Підвищити ефективність діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; 8. Відновити територію, постраждалу від конфлікту (Донбас)*; 9. Зміцнити соціальну стійкість, сприяти розбудові миру та громадській безпеці.
17	Партнерство заради сталого розвитку	<ol style="list-style-type: none"> 1. Мобілізувати додаткові фінансові ресурси на основі заохочення інвестицій іноземних та вітчизняних інвесторів; 2. Послідовно знижувати боргове навантаження на економіку; 3. Розвивати партнерські відносини влади і бізнесу для досягнення Цілей Сталого Розвитку

Примітка. Складено автором на основі [18] даних з національної доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна»

Додаток Б

Таблиця Б.1

Дорожня карта з розвитку сталого фінансування

Напрямок діяльності	Види робіт, які планується здійснити	Терміни (рік)
Удосконалення корпоративного управління в банках та НФУ щодо факторів ESG	Огляд передових міжнародних стандартів і практики щодо включення факторів ESG до нормативно-правових/розпорядчих актів із питань корпоративного управління в банківській діяльності	III квартал 2021 року
	Огляд передових міжнародних стандартів і практик щодо включення факторів ESG до нормативно-правових/розпорядчих актів із питань корпоративного управління в НФУ	IV квартал 2022 року
	Підготовка та затвердження (з урахуванням факторів ESG) змін до нормативно-правових/розпорядчих актів з питань корпоративного управління в банківській діяльності відповідно до кращої європейської та світової практики	I квартал 2022 року
	Підготовка та затвердження (з урахуванням факторів ESG) змін до нормативно-правових/розпорядчих актів із питань корпоративного управління в НФУ відповідно до кращої європейської та світової практики	III квартал 2024 року
	Тренінги для учасників ринку на тему ESG	2022–2024 роки

		(постійно)
Розроблення стандартів із розкриття банками та НФУ інформації про ESG	Огляд передових міжнародних стандартів і практики щодо розкриття фінансовими установами інформації про ESG	III квартал 2022 року
	Підготовка та затвердження стандартів із розкриття банками інформації про ESG	IV квартал 2022 року
	Підготовка та затвердження стандартів із розкриття НФУ інформації про ESG	IV квартал 2024 року
Розроблення вимог з управління банками та НФУ екологічними та соціальними ризиками	Розроблення вимог з управління екологічними та соціальними ризиками фінансовими установами, які слугуватимуть практичним керівництвом для оцінки та пом'якшення екологічних та соціальних ризиків	III квартал 2022 року (для банків) IV квартал 2024 року (для НФУ)
	Тренінги для учасників ринку з питань управління банками екологічними та соціальними ризиками	2022–2024 роки (постійно)
	Тренінги для учасників ринку на тему стандартів із розкриття фінансовими установами інформації про ESG 2023	2024 роки (постійно)
	Включення в систему пруденційного нагляду за банками та страховими компаніями питань ідентифікації ризиків сталого розвитку та управління ризиками сталого розвитку	IV квартал 2024 року
	Розроблення пропозицій щодо посилення захисту від екологічних ризиків шляхом збільшення страхового покриття	III квартал 2024 року
	Розроблення пропозицій та участь в обговореннях щодо відображення ризиків сталого розвитку в стандартах бухгалтерського обліку та звітності	IV квартал 2024 року

Установити фінансовим установам критерії оцінки та відбору проектів для фінансування з урахуванням їх ролі в сталому розвитку	Рекомендувати фінансовим установам розкривати інформацію щодо технічних (таких, що характеризують вплив на довкілля) критеріїв оцінки та відбору проектів для фінансування	IV квартал 2023 року (для банків) IV квартал 2024 року (для НФУ)
	У межах пруденційного нагляду здійснення контролю/моніторингу порядку оцінки та відбору фінансовими установами проектів для фінансування з точки зору їх ролі для сталого розвитку	I квартал 2024 року
Забезпечення розкриття фінансовими установами інформації про те, наскільки сталою є їх діяльність	Розроблення і затвердження рекомендацій із розкриття банками інформації про оцінку та відбір проектів для фінансування з точки зору їх ролі для сталого розвитку	IV квартал 2023 року
	Розроблення і затвердження рекомендацій з розкриття НФУ інформації про оцінку та відбір проектів для фінансування з точки зору їх ролі для сталого розвитку	IV квартал 2024 року
	Огляд передових міжнародних стандартів і практики щодо розкриття фінансовими установами інформації про те, наскільки сталою є їх діяльність	III квартал 2023 року
	Розроблення і затвердження вимог щодо розкриття банками інформації про те, наскільки сталою є їх діяльність	IV квартал 2024 року
	Розроблення і затвердження вимог щодо розкриття НФУ інформації про те, наскільки сталою є їх діяльність	IV квартал 2024 року
	Здійснення контролю за розкриттям фінансовими установами інформації про те, наскільки сталою є їх діяльність	IV квартал 2024 року (для банків) I квартал 2025

		року (для НФУ)
	Розроблення аналітичного інструментарію для забезпечення аналізу інформації з розвитку сталого фінансування на основі ВІ систем	IV квартал 2024 року
Інтеграція кліматичних аспектів у систему забезпечення фінансової стабільності	Дослідження світового досвіду та консультації з провідними центральними банками з питань оцінки впливу кліматичних ризиків на фінансову стабільність	IV квартал 2023 року
	Збір статистичної інформації для цілей оцінювання впливу кліматичних аспектів на фінансову стабільність в Україні	IV квартал 2023 року
	<p>Інтеграція кліматичних аспектів у систему моніторингу фінансової стабільності.</p> <p>Аналіз впливу поточної системи мікро- та макропруденційного регулювання на стимулювання переходу до сталої ("зеленої") економіки.</p> <p>Дослідження потенційної можливості використання пруденційних інструментів для стимулювання переходу до сталої ("зеленої") економіки. IV квартал 2024 року</p> <p>Застосування пруденційних інструментів для стимулювання переходу до сталої ("зеленої") економіки (за необхідності).</p> <p>Інтеграція кліматичних аспектів у дослідницькі пріоритети НБУ, зокрема з метою розроблення відповідного</p>	IV квартал 2024 року

	модельного інструментарію	
Організація роботи та здійснення заходів із підвищення рівня фінансової обізнаності суб'єктів економічної діяльності в питаннях розвитку в Україні сталого фінансування	Проведення пресконференцій для презентації Політики Національного банку України з розвитку сталого фінансування	IV квартал 2021 року
	Спільно з іншими учасниками фінансового ринку приведення публічних заходів із роз'яснення ключових положень Політики Національного банку України з розвитку сталого фінансування	2022–2025 роки (постійно)
	Ініціювати проведення в Україні міжнародної конференції з розвитку сталого фінансування	IV квартал 2022 року
	Інформувати в засобах масової інформації, на сторінці офіційного Інтернетпредставництва Національного банку України про перебіг робіт і досягнення з розвитку в Україні сталого фінансування	2022–2025 роки (постійно)
	Висвітлювати тему розвитку сталого фінансування в офіційних публікаціях Національного банку України	2021–2025 роки (постійно)

Додаток В

Таблиця В.1

Принципи Екватора

№	Принцип	Значення
1	Огляд і класифікація	Проект для фінансування, ЕРГІ, пропонується як частина внутрішнього екологічного та соціального огляду та належної перевірки. Класифікується проект на основі величини потенційних екологічних та соціальних ризиків і впливів, у тому числі тих, що стосуються прав людини, зміни клімату та біорізноманіття, данна класифікація базується на процесі екологічної та соціальної категоризації Міжнародної фінансової корпорації (IFC). Категорії: Категорія А – Проекти з потенційно значними несприятливими екологічними та соціальними

		<p>ризиками та/або впливами, які є різноманітними, незворотними або безпрецедентними;</p> <p>Категорія В – Проекти з потенційно обмеженими несприятливими екологічними та соціальними ризиками та/або впливами, які є невеликими в кількості, як правило, специфічні для конкретного місця, значною мірою оборотні та легко врегульовані за допомогою заходів пом'якшення;</p> <p>Категорія С – Проекти з мінімальними несприятливими екологічними та соціальними ризиками та/або впливами або без них.</p>
2	Екологічна та соціальна оцінка	Щодо кожного проекту, віднесеного до категорії А чи В, позичальник повинен провести процедуру соціальної та екологічної оцінки, щоб розглянути його соціальні та екологічні наслідки та ризики. В рамках оцінки мають бути запропоновані заходи щодо пом'якшення наслідків та управління ризиками
3	Застосовні екологічні та соціальні стандарти	<p>Процес оцінки повинен, насамперед, стосуватися дотримання відповідних законів, правил і дозволів приймаючої країни, які стосуються екологічних і соціальних питань.</p> <p>Належна обачність ЕРФІ включатиме, для всіх проектів категорій А та В у всьому світі, перевірку та підтвердження ЕРФІ того, наскільки проект і транзакція відповідають кожному з принципів.</p> <p>Для проектів, що реалізуються в країнах, які не входять до Організації економічного співробітництва та</p>

		<p>розвитку (ОЕСР) або входять, але не вважаються країнами з високим рівнем доходу (відповідно до бази даних показників розвитку Світового банку), оцінка проводиться відповідно до застосовних до поточного момент Стандартами діяльності МФК та Галужевими рекомендаціями щодо охорони навколишнього середовища, здоров'я та безпеки.</p> <p>У країнах-членах ОЕСР з високим рівнем доходу проведення процедури оцінки відповідно до національного законодавства вважається прийнятною заміною виконання вимог Стандартів діяльності МФК та Галузових рекомендацій</p>
4	<p>Система екологічного та соціального менеджменту та План дій за принципами Екватора</p>	<p>Для проектів категорій А і В, що реалізуються в країнах, які не входять до ОЕСР або входять, але не вважаються країнами з високим рівнем доходу, позичальник розробляє план дій щодо пом'якшення негативних наслідків та контролю за ризиками, виявленими на етапі оцінки. Позичальник зобов'язується використовувати та підтримувати чи створювати систему управління наслідками, ризиками та коригуючими заходами відповідно до плану дій.</p> <p>Для проектів, що реалізуються в країнах-членах ОЕСР з високим рівнем доходу, фінансова організація може вимагати від позичальника розробки плану дій на основі національного законодавства</p>

5	Залучення зацікавлених сторін	<p>Для всіх проектів категорій А та В для всіх проектів категорії А та категорії В ЕРФІ вимагатиме від клієнта продемонструвати ефективне залучення зацікавлених сторін як постійний процес у структурований та культурно відповідний спосіб із постраждалими спільнотами, працівниками та, у відповідних випадках, іншими зацікавленими сторонами. Клієнт адаптує процес консультацій до: ризиків і наслідків проекту, фази розробок проекту, мовних переваг постраждалих спільнот, їх процесів прийняття рішень та потреби незахищених і вразливих груп. ЕРФІ визнають, що корінні народи можуть представляти вразливі сегменти громад, які постраждали від проекту. Усі проекти, що стосуються корінних народів, підлягатимуть процесу інформованих консультацій та участі, і вони повинні відповідати правам і захисту корінних народів, які містяться у відповідному національному законодавстві, включно з законами, що реалізують зобов'язання приймаючої країни згідно з міжнародним правом.</p>
6	Механізм розгляду скарг	<p>Для проектів категорії А та деяких проектів категорії В, які реалізуються в країнах, які не входять до ОЕСР або входять, але не вважаються країнами з високим рівнем доходу, позичальник повинен запровадити механізм розгляду скарг. Механізм націлений на своєчасне виявлення побоювань і невдоволень представників груп населення, що зачіпаються проектом, і реагування на них</p>

7	Незалежний огляд	<p>Для проектів категорії А та деяких проектів категорії В незалежний експерт має провести аналіз документації щодо оцінки проекту та плану дій, а також документації, підготовленої в рамках консультацій, з метою сприяння фінансовій організації у проведенні перевірки дотримання позичальником Принципів Екватора</p>
8	Угоди	<p>Включення угод із дотриманням є однією із основних переваг Принципів Екватора. У разі недотримання клієнтом своїх екологічних і соціальних зобов'язань у проекті ЕРФІ співпрацюватиме з клієнтом над заходами для виправлення ситуації, щоб повернути Проект у відповідність. Якщо клієнту не вдається відновити відповідність протягом узгодженого пільгового періоду, ЕРФІ залишає за собою право застосувати засоби правового захисту, включно з оголошенням випадку невиконання зобов'язань, якщо вважатиме це доречним. У фінансовій документації клієнт зобов'язується дотримуватися всіх відповідних екологічних і соціальних законів, правил і дозволів приймаючої країни в усіх істотних аспектах.</p> <p>Рефінансування проекту та фінансування придбання проекту ЕРФІ вживатимуть розумних заходів для того, щоб усі існуючі екологічні та соціальні зобов'язання продовжували включатися в нову фінансову документацію.</p>

9	Незалежний моніторинг і звітність	Для проектів категорії А та деяких проектів категорії В фінансова організація має вимагати призначення незалежного експерта або зобов'язати позичальника залучити кваліфікованих зовнішніх експертів для перевірки результатів моніторингу проекту.
10	Звітність і прозорість	EPFI щонайменше раз на рік публічно звітуватиме про транзакції, які досягли фінансового закриття, а також про процеси та досвід впровадження Принципів Екватора.

Примітка: складено автором на основі [21] даних про Принципи Екватора від липня 2020 року

Додаток Г

Таблиця Г.1

Переваги та ризики в «зеленому» банкінгу

№	Переваги	Суть	Ризики	Суть
1	Сприяння сталому розвитку	Завдяки «зеленому» банкінгу відбувається реалізація ЦСР: зменшуються викиди CO ₂ , зберігаються природні ресурси	Конфлікти з правовими нормами	Можлива поява конфлікту між існуючими правовими нормами та цілями зеленого банківського обслуговування.

		підтримуються екологічні технології.		
2	Залучення інвестицій	Активне підтримання банками «зелених» проектів сприяє пригортанню уваги зі сторони інвесторів, для яких важлива екологічна складова.	Проблеми у збалансуванні екологічних і соціальних цілей	Може виникнути конфлікт через суперечливість між захистом навколишнього середовища та захистом інших важливих цінностей (енергетична, економічна чи соціальна безпека).
3	Підвищення рівня репутації	Через підтримку «зелених» ініціатив, відбувається позитивне сприйняття банку в суспільстві.	Можливість фінансового виключення	Через дотримання деякими банками суворої екологічної політики, інші галузі можуть бути позбавлені фінансового доступу, що в свою чергу негативно вплине

				на економіку та може викликати питання щодо конкуренції.
4	Зниження ризиків	Інвестуючи в «зелені» проекти, знижується ризик забруднення довкілля та зміни клімату.	Тиск з боку зацікавлених сторін	Можливий тиск на банки з боку неурядових організацій з метою прийняття більш жорсткої «зеленої» політики, навіть, якщо вона не є юридично обов'язковою, що може посприяти створенню складного бізнес-середовища для банків.
5	Довгострокова вигода	Підтримання «зеленого» курсу матиме більший прибуток в довгостроковій перспективі.		

Примітка. Складено автором за даними [24], [25], [26]

Додаток Г

Таблиця Г.1

14 рекомендацій щодо побудови системи екологічного фінансування Китаю

Категорія	Рекомендація	Суть
Спеціалізовані інвестиційні	1. Зелені банки	Спонсор створення Китайського банку екологічного розвитку та

інститути		заохочення створення місцевих зелених банків.
	2. Зелені фонди	Сприяти розвитку зелених фондів промисловості через державно-приватний сектор, які будуть спрямовані на фінансування екологічних ініціатив у промисловості, домовленості про партнерство.
	3.Озеленіть банки розвитку	Прийміть екологічну політику для розвитку, для державних банків, які інвестують за кордоном установи.
Підтримка фінансової та фіскальної політики	4. Знижені «зелені» кредити	Вдосконалення системи надання знижених процентних ставок за «зеленими» кредитами;
	5. Зелені облігації	Розвивайте ринок зелених облігацій шляхом видання галузевих інструкцій, дозволів і заохочення банків і підприємств до випуску «зелених» облігацій та надання стимулів.
	6. Зелене IPO	Вдосконалення механізму, за допомогою якого повідомляється про екологічну ефективність і визнання на фондових ринках, а також дохвляє інвесторам краще оцінити екологічні ризики та можливості компанії.

Фінансова інфраструктура	7. Вуглецеві ринки	Прискорити формування ринків для торгівлі викидами парникових газів.
	8. Екологічні рейтинги	Встановить систему екологічних рейтингів, щоб знизити фінансові витрати на зелені підприємства і проекти.
	9. Індекси зелених акцій	Сприяти створенню та використанню індексів зелених акцій, які орієнтують капітал на компанії із зеленим видом діяльності.
	10. Зелена база даних	Створить державну некомерційну систему аналізу екологічних витрат і базу даних.
	11. Мережа зелених інвесторів	Створить мережу зелених інвесторів, щоб сприяти розвитку досвіду та можливості інституційних інвесторів інвестувати в зелені галузі.
Правова інфраструктура	12. Зелене страхування	Запровадити обов'язкове екологічне страхування для ключових галузей, що дозволить знизити фінансові витрати на можливу ліквідацію екологічних катастроф.
	13. Відповідальність кредитора	Визначте та уточніть екологічні зобов'язання банків перед позичальниками та довкіллям.
	14. Обов'язкове	Встановить обов'язкові вимоги щодо

	розкриття інформації	розкриття інформації навколишнє середовище для внесених до списку компаній.
--	-------------------------	---

Примітка: складено автором на основі [27] даних.

Додаток Д

Таблиця Д.1

Підприємства, які найбільше постраждали від російських окупантів

Підприємство	Характеристика	Збитки
--------------	----------------	--------

<p>Маріупольський металургійний комбінат імені Ілліча</p>	<p>Активи: 1,9 млрд. Дол; Дохід за 2020 рік: 77,2 млрд. грн; К-ть працівників: 15 тисяч; Профіль: чавун, прокат сталі</p>	<p>Збитка та наслідки руйнувань єе можливо оцінити, через неможливість доступу до підприємства</p>
<p>Азовсталь</p>	<p>Активи: 1,4 млрд. Дол; Дохід за 2020 рік: 50,6 млрд. грн; К-ть працівників: 10,7 тисяч; Профіль: чавун, сталь, прокат сталі</p>	<p>Збитки не можливо оцінити, через неможливість доступу до заводу.</p>
<p>Антонов</p>	<p>Активи: 385 млн. дол; Дохід за 2020 рік: 7,5 млрд. грн; К-ть працівників: 9 тисяч; Профіль: авіап перевезення, авіабудування</p>	<p>Знищена смуга аеродрому, «Мрія», три літаки, п'ять літаків було пошкоджено, обстріляний київський завод.</p>
<p>Кременчуцький НПЗ</p>	<p>Активи: 374 млн. Дол; Дохід за 2020 рік: 34 млрд. грн; К-ть працівників: 3 тисяч;</p>	<p>Інфраструктура підприємства повністю знищена.</p>

	Профіль: виробництво нафтопродуктів	
Авдіївський коксохімічний завод	Активи: 343 млн. дол; Дохід за 2020 рік: 16,5 млрд. грн; К-ть працівників: 4 тисяч; Профіль: кокс доменний для металургії	Через масований обстріл 13.03.2022 зупинилась робота заводу. Снаряди потрапили в склад, коксові цехи, смолоперегінний та вуглепідготовчий цехи.
Зоря- машпроект	Активи: 137 млн. Дол; Дохід за 2020 рік: 3,5 млрд. грн; К-ть працівників: 8500; Профіль: важке машинобудування	Через скинуті авіабомби постраждав цех підприємства та згоріла продукція
Монделіс Україна	Активи: 104 млн. Дол; Дохід за 2020 рік: 7,2 млрд. грн; К-ть працівників: більше 900; Профіль: кондитерські вироби	Підприємство було спалено російськими військами.

Примітка: Складено автором на основі [53] даних.